

۱۱۵  
۱۶۶  
گلی سوی گلستان می فرستم  
ز پاکستان به ایران می فرستم  
به جانان بدیہ جان می فرستم  
به خون دل نوشتم نامہ شوق

2243  
نوائی شوق

۱۱۵

سرودہ

ضیاء محمد ضیا

به کوشش

محمد حسین تبسبی

اسلام آباد - پاکستان

۱۳۹۷ ہجری قمری

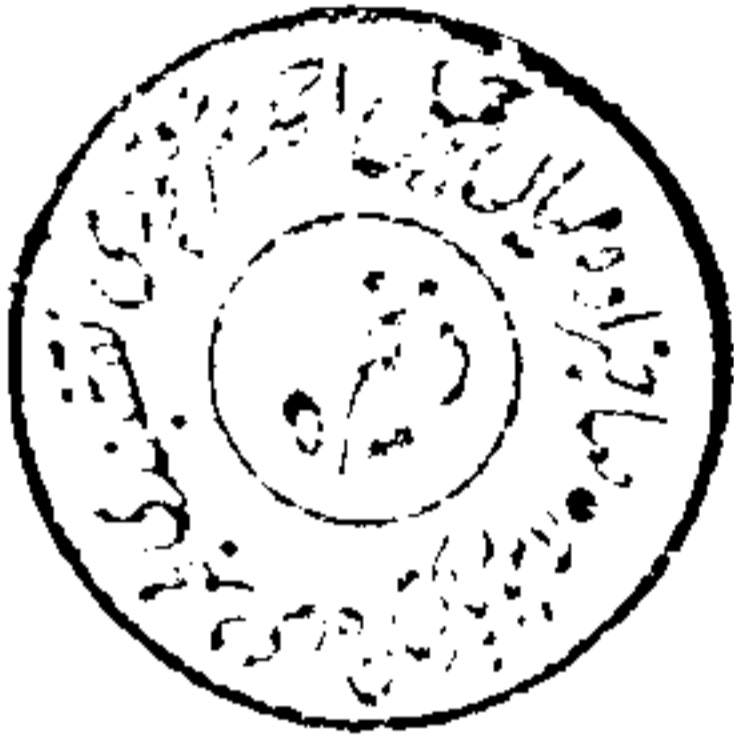
۲۵۳۵ شاہنشاہ

۱۹۷۷ میلادی



۱۷۰  
بہ جانان ہدیہ جان می فرستم  
بہ خون دل نوشتم نامہ شوق  
گلی سوی گلستان می فرستم  
ز پاکستان بہ ایران می فرستم

# نوائی شوق



سرودہ

ضیاء محمد ضیا

پرورش

محمد حسین تبسیمی

اسلام آباد - پاکستان

۱۳۹۷ ہجری قمری

۲۵۳۵ شاہنشاہ

۱۹۷۷ میلادی



# مختصات کتاب

	نام کتاب :	نواہی شوق
	مصنف (شاعر) :	ضیاء اللغات متخلص بہ ضیاء
60343	پرورشگر :	محمد حسین تسبیحی
	پیشگفتار :	محمد حسین تسبیحی
	مصحفان سخن ضیاء :	دکتر علی اکبر جعفری
	تعداد :	دو کتبہ خواجہ عبد الحمید عرفانی
	ضیاء گنجابی :	دکتر سیدہ سبط حسن رضوی
	خوشنویس :	مولانا عبدالعزیز، راولپنڈی
	قطع :	۲۲ x ۱۵ سائیمتر
	تعداد :	۵۰۰ نسخہ
	کاغذ :	۷۰ گرم سفید، ساخت پاکستان
	چاپ :	ایس ٹی پرنٹرز، گوالمنڈی، راولپنڈی
	تاریخ چاپ و نشر :	۱۳۹۷ ہجری قمری . ۲۵۳۵ شامی . ۱۹۷۷ میلادی
	ناشر :	محمد حسین تسبیحی باہمکاری شاعر
	محل انتشار :	انجمن فارسی سیالکوٹ، پاکستان
	بہا :	۱۵ روپیہ پاکستانی
		حق طبع و نشر برای شاعر و ناشر محفوظ است

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

## پیشگفتار

آقای ضیاء محمد متخلص "رضیا" اور خازن آقای دکتر خواجہ عبد الحمید فانی در سیاحت

دیدار کروم شعرش را شنیدم و لذت معنوی یافتم. با او ہمراہ و ہمگام آشدم. از غزل ہا و قصیدہ ہا و مثنویات و دوہیتی ہا شش ہر ایلم خواند. وقتی کہ اشعار او را شنیدم، آفرین ہا و سپاس ہا نمازش کروم. از شعرش تحلیل کروم و از خودش تشویق و تجیہ و در چہرہ و چہانش نگریستم. شوق و عشق فراوان بہ شعر و زبان و ادب فارسی در او یافتم. ہا کلام و بیان و نشین فارسی در بارہ ایران و شاعران و دانشمندان آن مرز و بوم سخن می گفت. و آن قدر خوشیستن را والد و شید ای شہزاد و شیہ ازبان و ایران و ایرانیان نشان می داد کہ بر من حتی داد ہمیش از ہمیش با او دوست شوم و بہ شعرش توجہ دارم.

مجموعہ اشعارش را کہ "نواہی شوق" نام داشت ہچون دستہ تکمیل خندان در دستم قرار

داد و گفت: "سرما یہ زندگی معنوی من این است. آزا بہ شاپہ مہ شمار بندہ بہ چہی نواہی ہکن و ہر جا کہ می خواہی آزا بہ ہر چہ من ہیچ کوزہ سرما یہ و پیسہ فی تدارم کہ آزا چاپ کنم. اگر ممکن است در چاپ و نشر آن کوشش کن." آقای ضیاء محمد ضیاء سرما یہ معنی "نواہی" را بہ من پیرتا بہ سرما یہ مادی "آزا چاپ کنم" اشعارش را در دسترس ہمکان قرار دہم.

پس از این ملاقات و گفت و گو مکاتیب برقرار گشت. برپیر رقم از سیالکوٹ میرزا  
 با آقای دکتر خواجہ عبد الباقی عرفانی ملاقات کردم. سخن و گفت و گوئی ایشان را در وصف و کمال  
 و شعریا شنیدم. دیباچہ آقای عرفانی را بر نوای شوق خواندم. اشعار شورانگیز قصیدہ را با وقت  
 مطالعہ کردم. بدین جهت نوشتن را تادہ نمودم کہ کوشش کردم تا نوای شوق اورا از آغاز تا  
 انجام بخوانم و بخش های پنجگانہ: قصیدہ، مثنوی، قطعه و دوہیتی برای آن ترتیب دہم  
 و سرانجام از بہت خوشنویس آقای مولانا عبد العزیز سپارم و سپس آن را بہ چاپخانہ دہم و بدین شکل و  
 صورت در دسترس فارسی دوستان و علاوہ مذکور شدہ ہمزو میراث مشترک فرہنگی ایران  
 و پاکستان قرار دہم. تا از این راہ تفاہم دوستانہ و روابط برادرانہ ہر دو کشور ہمیشہ از پیش  
 استحکام و دوام و بقایا بہ بسیار خوشحال و خرسندم کہ این کوشش من بہ نتیجہ رسیدہ و یکی دیگر از دوادین  
 شاعران پارسی گوی معاصر سرزمین پاک کہ در دورترین روستاہای پاکستان یعنی دہ  
 "پیرور" نزدیک سیالکوٹ زندگی می کند چاپ و نشر شدہ است ہمین مرا بس است کہ  
 این افتخار نصیب شد تا نام من ہم در کنار نام ضیاورد زبان فارسی گویان و فارسی دوستان گردد.  
 از درگاہ خدای بزرگ درخواست دارم کہ ہمگان را در خدمات دینی و فرہنگی و ہمہی پرور  
 و سرافراز دارد.

محمد حسین ندیمی

اسلام آباد - پاکستان

۱۶ - ریح الاول ۱۳۹۷ ہجری قمری

۱۶ - اسفند ۲۵۳۵۵۶ شامشاہی

۷ - مارچ ۱۹۷۷ میلادی

## صہبای سخن ضیا

امروز ہمارے محترمہ حسین تبسچی "نوای شوق ضیا" محترمہ ضیا را کہ برای چاپ آماده شدہ آورده تا نگاہی بکنیم. ورقہائی گردانہم و دریافتیم کہ نوای شوق فاس است کہ بسبب زبانی پکتا خوش سرودہ. مقدمہ شیواکی است کہ امیر خواجہ عبد الحمید عرفانی را خواندیم. دیدیم آن پر فن واد سخن را چہ خوب ہا وہ "فارس پکتانی" جلد دوم "تذیبی" را دیدیم و دیدیم کہ او نیز از وہی لغز تائیش نموده. فارس کویان جلد دوم "بکار و پیرستہ سبط حسن خنوی" را ہر دو ہاشتم دریافتیم کہ او ہم در شناسائی وی و سرودہ ہای وی گل گفتہ و ہفتہ پس من و بقی گردان چہ ہاشتم بگویم بیخ بر ناموش فرورفتہ ہا دل کو یای خود او را استودم و از زوگاہ ایزدی و حق و بی نیایشی کردیم.

آمادہ تنہا بود کہ می خواہم قلم و فارسی را ترسیم کنم. ہر سہم گفتہ دین را از شعر فارسی کویان می توانی بیابانی. این قند پارسی کہ بہ بہجالی می رود. مرز شرقی را نشانی می دہد تا بہی جوی ملیان آید ہی بخارا را بر نقشہ می گذارد. ہمیشان مرزہای دیگر. امروہ ہا این مرز ہا ہوم و آبا گفتہ کا

ادبیات و فنون

را در "صہبای سخن" ضمیمہ یافتہ، آن را بخوانید و ہر چہ سہ و دہ دور کتابہا، دیوانہا و تذکرہ صاحبزادہ  
تاریخ گذشتہ و اکنون، قلمروی بس پناور فارسی زبانشن خواہ شد، خداوند دلش را روشن و زیبانش  
را گویندگاہ وارو۔

علی اکبر جعفری

۱۸۔ اسفند ۲۵۳۵ شہنشاہی

اسلام آباد۔ پاکستان

۱۸۔ ریح الاول ۱۳۹۷ ہجری قمری

۸۔ مارچ ۱۹۷۷ میلادی





## مقدمہ

بقلم حضرت ڈاکٹر خواجہ عبد الحمید خان نثان پکس، ایران، شماره امتیاز پکتن  
وابتزاز سابق فرہنگی پاکستان و ایران

مرحوم ملک الشعر بہار و خطابہ منظم و معروف خود کہ بقول خودش ہنستہ تجلیں  
از مرحوم علامہ اقبال پدرو خان پاکستان ساحت بہ طرز بسیار و نشین تالیف شعری  
را در شبہ قارہ بند و پاکستان بیان کردہ و از شعرائی بزرگ مانند مسعود سعد سلمان، ابی سرو  
فیضی، فی، زبیدی، طالب، کلیم سخن رانہ است بہار بعد از شہت و بیان مقام بند  
شعرائی عمدتہ ہی صاحب حس می کنند کہ با ہمہ مواریث بزرگ ادبی کہ داشتند بعد از شہت  
شعرا مغل شعری رو بہ زوال گزیدہ است ہلی باز ہم بہار امید وار ہو، کہ ان شہت  
چند صد سالہ خانہ کش شدنی نیست، خواہی نخواہی فرزند ان زمان بزرگان علم و ادب حراست  
معنوی، ادبی نیاکان خود را حفظی نمایند و اگر چنانچہ آن آتش کمن شمارہ نشہ، گریہ  
زیر خاکستہ نہان و غمناخہ اہد ماندہ ممکن است ہئی زبان نما کسر گرم شعرا ہای بہ ہر  
بلند شوند، شعری با اسب بگم قران بیشتر ہون جدید و کلام اقبال سیالوتی اجوری جلوہ  
آزادہ ریکی و انیم شعری اقبال فصل جدیدی، اما سنہ ابیات فارسی باز نہ و علم  
نغمہ ہای اقبال جوان شدہ و سلیم شہ قارہ کہ مانند ہون بہ ہند کردہ شہت راہ نم کردہ ہا ہا

## زواای شوق

آواز زوی او دوباره به صورت یک کاروان منظم درآمد.

بعد از اقبال یکبار دیگر ملت مسلمان پاکستان با همان وضع سابق که بہار بہ آن اشارہ کردہ، مہاجر شدہ و شاعر زبان فارسی بایک بحر ان تازہ ای کہ در نتیجہ تحولات و تغیرات سیاسی و اقتصادی و فرہنگی بہ وجود آمد، چاراست، ولی نباید بپیش و جہ از آیتہ این زبان شیرین، ابیات عالی فارسی نامید بود، ہا ہمہ زبان و ہم آہنگ شدہ باید گویم کہ:

نیست اگر آن کرد و فرنگی بیاست  
فت اگر آن کیف کیفیت بیاست

با ہمہ موافقی کہ در راہ ترویج فارسی بہ وجود آمدہ بہ نفع او گویندگان کہ در پاکستان با این زبان شیرین شعری سرانیدہ بر صدمہ ہائی رسند و ما کمتر شاہرہ بر جہت آرد و رومی شناسیم کہ قادر بہ بردن شعر فارسی نباشد، بنا برین امید داریم کہ بازار زبان و شعر فارسی بہ وسیلہ این نغمہ سرانی حار و نوق تازہ گہر و پویند معنوی میان ناحیہ ہای مختلف پاکستان محکم تر کردہ و خوشحانہ دولت شائستہی ایران متوجہ وضع آشفتنہ بازار فارسی و کوتاہ دست و دستداران این زبان شیرین شدہ و بہ دستور خاص شائستہ آریا مہر پہلوی اقدامات بسیار مفیدہ و اساسی بعمل آمدہ است. سرپرستی و ہمکاری دولت ملت

۱۔ جلم از نغمہ ہای من جوان شد      ز سودایم متاع او گران شد  
چوئی بود رہ گم کردہ در دشت      ز آواز درایم کاروان شد

## نوائی شوق

ایران و حفظِ موارثتِ ہزار سالہ مسلمین شہ قارہ نیز مارا، بیش از پیش بہ آئینہ فارس و کشور  
مسعود سعد و اقبال امید وانی سازد۔

شاعر شیرین نوا و فارسِ سرایِ پاکستان آقا می ضیا محمد ضیا کی از مشعلد ایران بزرگ  
سخن و شعر فارسی قدیم و جدید (یعنی قصیدہ و مزل) سبکِ حامی خراسانی و عراقی و اشعار کی بر  
اقبال، میباشند۔ او منظر و نمایانہ بسیار خوب حال تو امید آئینہ و استقبال شعر فارس در  
پاکستان است۔ سالہاست کہ کوئینیا در ترویجِ فارسی بانکار نہ ہنمکاری نموده۔ از نخستین معینین  
فارس بود کہ مبادرت بہ نوشتن مقالہ بہ شعر فارسی و شعر پیروی اقبال نموده و آثار وی در مجلہ فارس  
جلال انتشاراتی یافتہ است۔ ضیا خود شش و شعرتش سنا و آگنہ از عشق و مایہ و پیران  
است و از میان شعرائی معاصر کہ شاعری زانی شناسیم کہ مانند ضیا پوران اینکہ حتی کہ بہ  
ایران را دیدہ یا تالی با ایرانی جاہ داشته باشد آن ہمہ اشعار پر سوز و دل انگیز عشق و مایہ  
ناہیدہ سرودہ باشد۔ ضیا مسافرتِ حامی خیالی بہ ایران کردہ و عالم خیالی منلو در جا  
سرودہ است کہ پایہ بنیان یادگاری از یک عاشق ناہیدہ ایران برای نسلی آئینہ  
ماہ ایران حفظ شود۔ تا معلوم کردہ کہ رہ ابطا بین ایران و پاکستان ہمہ اش از مایہ و  
ماہ چشمی گیر و مشک بر تو قعات مایہ و زود کہ نہایت

ایزدی بود آشناییِ حامی ما

بطور کلی میتوان گفت کہ ضیا محمد ضیا نیز مانند سایر شعرائی فارس است۔

نوافل شوق

فارسی گوئی پاکستان از مطالعہ اغلب استادان بزرگ شعر فارسی چہ در ایران و چہ پاکستان  
و بند بہرہ برودہ و مشتق فارسی راہ . ای طئی کرن است در منظومہ ای کہ بہ عنوان "صہبای سخن"  
سرودہ می گوید :

ز صہبای سخن سرشار ہستم	ز جامِ رومی و عطار مستم
حدیث ہنک کہ چون قند و نبات است	گہی از عزیز و گہ از بہرات است
گہی گویم ز نیشابہ و شروان	گہی از مشہد و قزوین و کاشان
گہی از طوکس خوانم گاہ از جام	گہی از قونینہ گاہی ز بسطام
من از روی صفا و دیدہ جان	کشیدم سرمہ از خاک صفاحان
مہ جام از می دیگر بہ دستم	کہ من از باوہ شیراز مستم

او درین منظومہ وہ ہا شاعر قدیم و جدید از ایران و ہند و پاکستان نام بردہ با کمال  
ادبیت اضافہ نمودہ است کہ :

ہمہ این ہا برایم اوستادند  
کہ بر رویم در معنی گشت دند  
ولی ازمان ، کہ ناشر کلام اقبال و گرامی بود کہ سوز و گداز و کیفیت و حال را در قلب  
اوبیاد کرد . گوید :

مرا این مستی و کیفیت و حال بود از شعر شور انگیز اقبال

## نوائی شوق

گرامی را چو کردم ہر سنا من بہ فکر تازد گشتم آشنا من  
 آری ضیا بہ پیروی گرامی و اقبال از شعر عصر قدیم و بجز بیان و فکر جدید آشنا شدہ آن  
 طوریکہ مرحوم ملک الشعرا بہار گفتہ در تاریخ شعر فارسی عصر حاضر خاصہ اقبال گشتہ بود و ضیا از  
 لحاظ موضوعات سخن و همچنین طرز کلام و بیان از ہمیشتر از سرچشمہ فیضان اقبال سیراب  
 شدہ و در بیشتر موارد از اقبال پیروی کردہ است و وجہی حای زیر ملاحظہ شود :

ز جان چند آنکہ دوری می گزیدم  
 بہ جانان می شدم نزدیک تر من  
 سراغی یافتم از منزل دوست  
 چہ از خود سوی او کردم سفر من

چہ جا از باد الا کشیدم  
 ز شورش حای پنهان آریدم  
 عیان دیدم جمال کبریا را  
 سبک بر منزل عرفان رسیدم  
 مینا عاشق کلام حافظ و سعدی است و بہ اندازہ استعداد و ذوق خود از انور حای  
 آسمانی آشنا بہدہ مند است و عاشق و ملاقاتش بہ سعدی و حافظ بگفتہ است لای ذوق



ذاتی شوق

از باوہ خیالی شیراز مست است خویش می گوید:

دلی دارم فدای نام حافظ

چشمیدم جرمه ها از جام حافظ

نشستم سالها بر خوان سعدی

بسی گل چیدم از بستان سعدی

بر خاک افتاده شیراز بستم

نبار جاوہ شیراز بستم

به سردارم خماری از می پارس

خراب باوہ شیراز بستم

رسم در محفل پاکان شیراز

جبین بر تریبت حافظ نهم من

بگلگشت مصلی شاد گروم

کشم چون تو تیار و دیده جان

بمی خوابم چو مرغ آیم به پرواز

طواف مرقد سعدی کنم من

کنار آب رگنا باد گروم

نبار آن دیار علم و عرفان

در میان شعرای معاصر کمتر کسی را می شناسم که آن همه شوق و احساس جذبه و مستی

در باره شعری شیراز و شهر شیراز ابراز کرده باشد و عجب نیست که در غزل ضیا شیرینی و روانی  
با یک حال و حالی یافت می شود که مخصوص غزل سرایان شیراز است.

غزل ضیا بسیار شیرین و بهترین نمونه غزل متأخرین در عصر حاضر می باشد و علاوه  
بر روان و شیرینی کلام ضیا افکار و احساسات عمیقی را به سادگی بیان می کند مثلاً:

تا کارهای خویش سپردیم با خدا

فارغ زرنج و زحمت بمانشتم ایم

پیموده ایم راه نشیب و فراز عمر

اکنون به فکر منزل عقیب نشسته ایم

خواهیم هدف که بود آشنای راز

وای نهاده از پی عنقا نشسته ایم

گفتی سوز و نغمه ساز است زندگی

ما جز فغان و لوح و ماتم نیافتیم

از سوز و ساز خویش نگفتیم با کسی

بستیم لب ز راز چو محرم نیافتیم

چند بیت از یک غزل که نمونه بسیار خوبی از امتزاج لفظ و معنی و با حفظ روح طراکی

سزود شد نقل می شود :

وردی کہ بہ دل بست یہ درمان نفروشم

چاکی کہ بہ جیب است بہ دامن نفروشم

کالای وقار نفروشم بہ زروسیم

بالعل و گم دولت ایمان نفروشم

مرستم و این مستم از بادہ عشق است

یک جزء ازین می بہ ہمتان نفروشم

دویشم و درویشی من مایہ فخر است

این جنس گر انمایہ بہ شاہان نفروشم

بمعیت خاطر کہ بہ دست آمدہ دشوار

بازلف پریشان نگاران نفروشم

نازم بہ تہیدستی و سازم بہ قناعت

مخرومی جاوید بہ سامان نفروشم

اشعار زیر در بحر خفیف نہ فقط محکم و روان است بلکہ بہ اصطلاح شعری مابا پائت

کاملانی ساختہ است سر شوق خوبی است برای شعرای جوان ما :

تفسیر بہ نامس و نام افتاد طشت سوایم ز بام افتاد

کام یاران ز انگبین شیرین زہر تلخی مرا بہ جام افتاد  
می ہر اسم ز دوری منزل بخت من بسکست کلام افتاد  
و این دوبیت زیر لطف کلام مولانا گرامی را بہ خاطر می آورد:

بہ بازار محبت آدم آقا تہیدستم

بہ نقد جان متاع علم خریدن آرزو دارم

چرا دامن کشتی از من کہ من بردامنت ای جان

بہ رنگ قطرہ اشکی چکیدن آرزو دارم

و عصر حاضر موقیعہ شعرای جوان مابعدت نارسایی و کوتاہ دستی و فقدان لفظ و مجاز

بہ شعر سفید یعنی کلام بی قافیہ و ردیف گرویدہ اند جزات و شہامت و ہمت عالی می خواہ

کہ یک نفر شاعر در پاکستان (و البتہ در ایران) بہ پیروی سخن نریان سبک خراسانی قوی بر

دارد و باہمان التزام لفظی و معنوی و صنایع شعری نہ شود و قصیدہ پیرازو، ضیا محمد ضیا، مشکلا

این سبک نہر سیدہ و چندین قصیدہ غنہ بہ پیروی ملک الشعر اہبار و صادق سہد شدہ است

اینجا اشعاری چند از قصایدی کہ بر والدت مسعود و الاحضت ولی عبد ایران نہودہ نقل

می شود، زیرا گذشتہ از انیکہ مبار و معیار شعر ضیا است عشق و علاقت این شاعر پاکستانی را بر

شاہنشاہ بزرگ ایران نشان می دہد:

آمد نسیم صبح تنا بہ اہتر از باد مرا و تپن آرزو ہن

شعر خدا کہ بر چه ازہ شہ استیم ما آمد بہمان ز پرودہ غیب عاقبت پدید  
 آخر کھلی زرہ فضا جاوید روی نمود آخر گشتہ و لطف خدا غنچہ امید  
 آمد ابرگوش ز ایران بشارتی و اوند زان دیار محبت مرا نوید  
 می بینید کہ شاعر بختی توانست است کہ در ہر دو مصرع توازن کلمات با تالیف و اشارہ  
 مزون ساختہ آہنگ و پذیرای بہ وجود آورده است .

شاعر بختی متوجہ است کہ شعر او فقط یک نوع پر توی یا سایہ ای از شعر شعرای بزرگ  
 ایرانی است ولی باز ہم شور عشق او را و ادوار ساختہ کہ بنواد آید می گوید :

در سرخمار بادہ سعدی و حافظم مرستم از شراب نظامی انوری

سقفم بہ سبک شعر خروف ریزہ های چند طبع کہ فشان نہ مرا کرد یاوری

بست ارچہ زاہ بوم مرا سرزمین پاک آماز دور و الفنت ایران نیم بری

این بدیہ حقیر کہ آفتہ ترا قبول دانم بہ دستم آمدہ مزد سخنوری

اغلب اشعار ضیاء جنبہ اخلاقی و فلسفی دارد ولی تحت تاثیر حوادثی کہ بعد از تشکیل

پاکستان رخ داده بر شدت قرار گرفتہ و منطومہ های ہیجان انگیز برای برانگیختن احساسات وطن

پرستی و وحدت اسلامی و جہاد برای حفظ حصار مملکت خدا و پاکستان نیز سرودہ است کہ

پاکستان سر و میهن ترانہ جہاد، رزمیہ پاک و ہند و فغان کشمیر مهم ترین آنہاست۔<sup>منطومہ</sup>

ترانہ جہاد از حیث طرز بیان و انتخاب بحر متناسب و مطالب ہیجان انگیز و شعر معاصر



## دلجوئی نوای شوق

فارسی در پاکستان مقام مشخصی دارد، بحکم آئینگ این ترانہ نظر بہ ذوق و زمینہ فکری ملت پاکستان انتخاب شدہ و نمونہ بسیار باارزی است اور جز خوانی

یک مطلب دیگر کی کہ بہ نظر من در شعر و شعرائی پارسی گوی ما، ایران فصل تازہ کی باز کردہ نامہ های منظم ضیا بر شاعرہ عالی مقام ایران معاصر سیمین بہرمانی دہہ و انشمنہ بزرگوار حضرت آقائی فصل اللہ شرقی در پارس شیراز است۔ درین نامہ خاصیا احساسات و ارادت یک شاعر پاکدل و ایران دوست پاکستانی را بہ الفاظ بسیار مناسب و با بیان بسیار صاف و صمیمی کند و قدرت کلام کو در برابر مطلب نشان می دہد، شعر معاصر کہ نظیر است

باید متذکر شوم کہ از مدت ہا پیش، مجالس ادبی و فرہنگی پاکستان و مجموع سخن من اغلب ایران و ادبیات معاصر ایران ہودہ است۔ بمن در ضمن سخن زبان حجابی و مفاد متعوی شعر سیمین بہرمانی را کہ بہ نظر من یکی از خوش ذوق ترین و خوشگوارترین شعرا ایران است معرفی کروم۔ آقائی ضیا کہ در سستان و ہمدان بسیار خوب منقذی ما شاعران تحت تاثیر کلام شیرین و پر معنی سیمین قرار گرفتہ و بہ یہ کیفیت خدمت آن خانہ دوست، سیمین یک جلد مجلہ اشعارش را کہ جای پائیدار برای او فرستادہ، مدتی بعد نمود، چیزی از ایشان بہ اسم مردم نیز بوزن او ستا شدہ فارسی زبانیہ اگر تیرہ از معنی کسی چیزی می بود۔ ممکن است فقط بیک سطر جواب آفانند اما این اظہار محبت از نخستین شاعر ایرانی برایش آماجور فرستادہ، یک محالہ و کیفیت وصف ناپذیری دہد، جوہ این سخن ما در زمین فکری کم و در منظم و ضیا بہ زبان افغان تشکر، و بہ پیاس بیست شاعر و بزرگان

فستادہ در تالیف و ابواب ادبی پاکستان و ایران از شش مہتمی پیدا کردہ است۔ من و طرب مسافرت  
 نئیہ خوبہ ایران اشعار ازین قطععات را در مجامع مختلف در ایران خواندم و میدانم  
 انخاب شنونندگان از انسجام کلام و بیان رسا و مطالب مناسب و خوب بہ شدت تحت  
 تاثیر قرار می گرفتند۔

علاوہ بر این نامہ ہای منظوم کہ در سر حکایت از عشق شاعر بہ ایران و فارسی مکتوب  
 نسیانند صیبا چندین منظومہ ہای مین و دل انگیزہ پر شو بساختہ کہ از عشق و علاوہ شاعر بہ ایران  
 و بہر چہ ایرانی است سر چشمہ می گیرد۔ منظومات نوای رازہ شیراز حدیث فارسی صبا کی  
 سخن ایران اخیرہ مقدم، ایران و پاک روز سعبہ بہ یاد سرمد، بہین قبیل منظومہ ہا است کہ بعضی  
 ازین ہا مکرر در ایران و پاکستان چاپ و منتشر شدہ و در محافل ادبی ہر دو کشور طنین انداز گردیدہ  
 است۔

اینجا مناسب است تذکرہ کردہ شود کہ طرز بیان صیبا شبابست زیادہ بہ ہمیشہ می کش  
 غنیمت دارو، دوستداران شعر فارسی در پاکستان و حتی در ایران از شش مخصوصی بہ مثنوی معروف  
 وی نیز نگ عشق قابل بستہ و مانی بنیم کہ صیبا در مثنویات خود انسجام و استحکام کلام و صنایع

غنیمت اہل گنجاہ (دہکدہ ای دوزوکی شہرستان گجرات پنجاب) بود و صیبا ہم متولد قریر ای متصل  
 گنجاہ می باشد۔

## نوای شوق

ظلی و معنوی غنیمت را نشان می دهد.

صیبا محمد صیا اشعار نسبتاً زیادی برای تجلیل و تشویق من سروده که مقداری از آن شامل دیوان اشعارش نوای شوق می باشد و باید گویم همه این لطف و مهربانی شاعر بر این نیز برای این است که او مرا خد متکلم از زبان فارسی و مبلغ اقبال و روئی و معروف شعر و معانی پان به دوستان فارسی در پاکستان می داند.

من برای خود این فرصت را سعادت بزرگی می شمارم که من از طرف دولت پاکستان چنین رابطه فرهنگی در ایران بودم و به تشویق بزرگان علم و ادب ایران توفیق یافته که اهمیت روابط ادبی وسانی بین دو کشور بسیار به خدمت کوچکی انجام بدهم و امروز سعادت بزرگی به من رو کرده است که یک شاعر شیوانگار پاکستان را در این مذاکراتی در بازار فارسی رونق افتاده به علاقه مندان زبان و ادبیات فارسی معرفی نمایم. امیدوارم مجموعه اشعار ایندیجا پان از جانب دوستان پاکستان و خواهران شعر فارسی پاکستان و ایران مورد استقبال رئی قرار گیرد.



# امید آئینہ و شعرواوسی در پاکستان

پروفیسر عزیز نوروزی سے نئی پاکستان آقا ہی ضیا محمد ضیا کی از

مشعلہ ازان بڑا کس سخن، شعرواوسی تیریمہ و جویا جی قصبہ و منزل،

وہیں ہر کسک دھائی خرابی، آقا ہی اشعاری ہر کسک قبال می باشہ

شعرواوسی سبب نمونہ عالم، امید آئینہ و استقبال شعرواوسی

پاکستان است۔

(دکتر خواجہ عبدالحمید عرفانی - سیالکوٹ)

از آقای دکتر سید سبط حسن غنوی

# ضیاء کنجاہی

شرح احوال

ضیاء محمد ضیاء فزاد حکیم بہ از رسول قریشی بہ سال ۱۵۰۰ میلادی در اہل قصبہ کنجاہی کو از توابع قصبہ کنجاہ است و ناجیہ گجراتی کہ از ویہ زمان مرکز شعر و ادب و دانش و فننگ بودہ است چشم بہ چہان گشتہ و نیا کاشش عمر معلم و درج زبان و ادب و فننگی در آن سر زمین بودہ .

ضمیمہ تحصیلات مقدماقی را و محضہ مولوی محمد حسن استا . مولوی مولانا پیرا شمس و دانشا از منش و فضل از دانشکا و پنجاب از ہجرت بہ سال ۱۵۲۲ مریخ مولانا پیرا شمس ماہی آباد و اجہ او خود بہ تدریس زبان فارسی مشغول گشتہ آہن و چہرستانہا ایلی بین ماہی آباد کوئی وادہ بعد از سال ۱۵۵۳ م بہ منہ است و پیرستانہا ایلی و انق مشغول گشتہ و پیرستانہا کوئی کا اشتغال وارہ .

او مہ فراہ انی بہ زبان فارسی وارہ انہ ان کو کی تمام غنائی بہ زبان فارسی و ہاشمیہ شعر ہم بہ زبان فارسی سرودہ است . و اول کار او اشعارہ و پیرستانہا معاہدہ آن زمان سیدہ اولیہ سیدین شادان بلگرامی ماہی میں مذکورہ ایلی پیرا شمس کو

ایستہ بات شاہ کنجاہ



## نہاں شوق

آثار و نظم و نثر شمس اہلی نیاز از تفصیح و پید و پس از آن صنیا و جہان خورا در راه شاعری  
 و شاعری خود قرار و اود است و بی زبان اردو و شعری کہ باید.

سکینہ آثار

سکینہ پنجابی و شعر فارسی سبک پاکستانی است و در غالب اشعار وی مطالب  
 اخلاقی و اخلاقی بسیاری وجود دارد کہ مضامین جزو معانی و اندیشه‌های بدیع و نو در آن  
 فہم است. او در ہمہ قافیہ ما و بگور و او زبان شعر فارسی از قصیدہ و غزل و مثنوی و رباعی  
 و گلوہ و ترکیب بند و ترجیع بند و غیرہ آثار جہت تری دارد کہ در فصاحت و بلاغت ہمہ پاریز  
 شاعران معاصر ایران است زبان وی سلیس و سادہ و روان و امروزیت بشر  
 و سخن وی پر سنہ می و ایران شناسی و وطن پرستی استقلال طلبی و زاد پنجواہی در ہمہ  
 اشعارش جلوہ گر می کند.

آثار منظوم و نثری، مکتبہ‌های ادبی پاکستان و ایران به چاپ سیدہ است و یکی از  
 آثار و مقالاتی است مفصل کہ راجع بہ مثنوی "اثر ننگ عشق" سرودہ زیرک کلا توری دتالیف  
 ۱۳۷۱ھ است آن مقالہ در مجلد اول کتاب کتر مجتہد باقر بر عنوان "پنجابی قصہ فارسی"

تالیف شدہ چاپ شدہ است.

نہاں شوق فارسی صنیا، بہ نام "نہاں شوق" بہ کوشش آقای محمد حسین تبسبی ایران  
 کتابخانہ قلم و کلمہ، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان بہ سال ۲۵۳۵ شاپنشاہ  
 مطبوعہ بانہ ۱۳۷۱ھ ایلامی و اسلام آباد چاپ شدہ است.



60343



قصایہ

ہدیہ

بہ جانان ہدیہ جان می فرستم  
کلی سوی گلستان می فرستم  
بہ خون دل نوشتم نامہ شوق  
ز پاکستان بہ ایران می فرستم

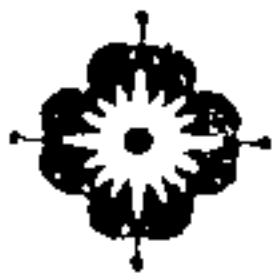
”ضیا“

# پاکستان

مرحبا ای ارضِ پاکستانِ ما  
 حُبِّ اقی گلشنِ مینو سواہ  
 ای کہ ورو لہما کی ما واری مقام  
 ای کہ ہستی ویدہ مار فروغ  
 ای کہ ہستی مہ عالمیاب ما  
 مہ تو مارا کتاب زہ کی ست  
 خاکِ پاک سے چمٹ مارا تو تیا  
 واوی و کسار تو سینا مہ  
 ویرزی ای کشورِ مکر اساکس  
 ای براہ ای علم پنہان ما  
 مسکن ما ممانت ما حمد ما  
 جذبہ ما فکر ما احساس ما  
 مرحبا ای مہین وادی شات ما  
 خرما ای روضہ رضوان ما  
 ای کہ جاق شست و چشمان ما  
 ای کہ سوز شست اندر جان ما  
 ای کہ ہستی ماہ نور افشان ما  
 عشق تو باشد نہ سماں ما  
 تیار بہت سبیل بیان ما  
 شہرِ سعادت مہ ما کنعان ما  
 شاہ با ش کی ملک خوش بنیان ما  
 ای وہ ای وہ ای وہ ای ما  
 طرب ما مانت ما ایوان ما  
 نگار ما روح ما روحان ما

نہا کی شوق

شغل ما، بزم ما، دنیا کی ما  
 حاصل امید ما، مقصود ما  
 از ہمارے محکمہ اسلامیات  
 ان اشخاص عنکبت پیشینیان  
 تاجہ زہرا پرچم تو آمدیم  
 بالہ عمدہ مرہ الفت بستہ ایم  
 بات ما، گلزار ما، بستان ما  
 آرزو و حسرت، ارباب ما  
 پاسداری مذہب و ایمان ما  
 حافظانہ کوس و شان و مان ما  
 بستہ بر ما سایہ پردہ انما  
 تازہ باشندہ ہر زمان پیماں ما  
 تاقیامت زرد و پایندہ باکشما  
 ای وار قلب پر ہیجان ما





## ہدیہ سپاس

ساقی من کرو باوہ بازور ساغر مرا  
 باز نام خشک شد اندوز از من تر مرا  
 بود آگہ زین کہ با یک سائین کرم زیم  
 واہ از راہ عنایت فاسدی ہجر مرا  
 کاستہ ویر ہر بخشیدہ رفی وانہ کہ بست  
 نشہ صہبای شعر فارسی در سر مرا  
 زیر بار منتقم از مہ بان باکی دوست  
 شکر احشاش بود چو مسترد نماظ مرا  
 نہ فراموش کردہ بود از ہای پارین پیشہ  
 کہوہ کنعان مغنی با ہینہ مر مرا  
 نمازہا وام ہنرمت کامکار نجویشتن  
 فاد اندر دست این کھنڈ کہ ہر مرا

از تجاری پانہ آمدہ ہر ہنرمند آہائیں ہست زین جاہ گیری بنگا ہد ہر ہنرمند

در ادب و فنون شوق

دستین نغمه اشعار زیبا و بدیع  
 پذیرها تر و بهر آفرین تر ز گنج مرا  
 از معانی یافتم از دست نا دیده  
 آنکه مرا آلود چون روح در پیچ مرا  
 شام آتش نوا و آشنا سیمین که شد  
 فکر بجزش شوی یک دنیا ی نور بر مرا  
 از کلام پذیر که از شش تیر تر کردی  
 آن تب پنهان که می سوزد بدل اند مرا  
 آتش طبعم بگیرد از نوایش التهاب  
 سوز دل از شعر کوشش کرد آفرین تر مرا  
 می پند از نغمه های آتشینش بیشتر  
 آن دل گرمی که در بر بست چون اختر مرا  
 شعله و گروری از گرمی گفتار او  
 آن شراب علم که باشد زیر خاکستر مرا  
 شعر سیمین ناله یک بلبل خونین نواست  
 کاید اندر گوش جان چون نغمه مزمر مرا

کہ بود این نغمہ چون شکر مراد کام شوق  
 گاہ باشد در گب احسا کس چون نشتر مرا  
 جزو خاکز بادہ اشعار شہر پیش کشم  
 کردہ ایدون بی نیاز از زمزم و کوثر مرا  
 شعر شور انگیزوی می خوانم و بیخود شدم  
 آورد در حال و چہ این حرف جان پرور  
 آرزو دارم کہ کردم بسیار کوی دوست  
 می شود بخت رسا روزی گر پایور مرا  
 خاک بران قبلہ آمال من می بودہ است  
 فی کتبہ شوقم و ما م شوی آن کشور  
 نیست نقش خیز خیال دوست را  
 نیست حرفی جز حدیث یاد و یاد مرا  
 یاد از اسبب دورت با این جا و آن  
 بانوی سہیل کہ باشد دوست و خواہ مرا

## مقدم دوست

تعالیٰ اللہ چہ سامان است امشب  
 ولاری کہ عرفی نیش نام است  
 بر پہلو بندشست آن یار غمخوار  
 نیام کہفت آن کیفیتی را  
 نگاہ شوق را نامم کہ روشن  
 مراہ قطعہ خون از سر جوشش  
 بہ شام نور افشان است آن ماہ  
 شہم از پرتویارست چون روز  
 ز تہ آگہ نیم ای ہوشیاران  
 بہ بزم در رسید از خویش ساقی  
 بہ منزل گاہ مور آمد سلیمان  
 مرا خود یار مہمان است امشب  
 مرا شمع شبستان است امشب  
 ہم بر او ج کیہ ان است امشب  
 کہ پیدا در دل جان است امشب  
 ز حسن روی جانان است امشب  
 بہ جسم اندر چو طوفان است امشب  
 چہ جلوہ ہا کہ از ان است امشب  
 چہ خوش حشر پرانان است امشب  
 کہ احوالم چوستان است امشب  
 ہلم متازہ قصان است امشب  
 الی این چہ سامان است امشب

ار بناسبت تشریف فرمای حضرت ذکتر عرفانی در منزل شاعر در پیر

نوای شوق

بسوی ذرہ رُو آور و خورشید  
 گذر افتاد سلطان را بہ کوشش  
 فلک چون چشم حیران است امشب  
 بہ گراؤن فوقِ سبحان است امشب  
 بہ بنگاہِ فقیر آمد امیری  
 فقیہی، بینوایی، منطسی را  
 گداز شاہ بر خوان است امشب  
 چہ فرہ شوکت و شان است امشب  
 بیا و کلبہ در پیش را بہین  
 کہ رشکِ صد گلستان است امشب  
 نمان از دور و جہان ای دل زار  
 کہ دور و بجز درمان است امشب

شد از دیدارِ عُفافی سہ افراز  
صیا بر خوشنمازان است امشب



## شہید کربلا

نکر و سب کذا کہ او فرم است  
 بفرمانی کویا ایضا اہل شرچہ کرد  
 بزرگی استم دشمنان چہ دید  
 کجاست خون شست جگر گوشہ بول  
 سید رسول پاک کربلاستان وی  
 نسلم کرد جان پی منظر اصول شرع  
 شہید کرد و شہیدان امت است  
 شہید پر خیم عزت است  
 در روز تو و در شہیدان حقان  
 کویا کہ یکند ر سیدان کربلا  
 کویا کویا بیستم تنگ کہ بر زمین  
 کویا کویا سید تنگ کہ دشمنان  
 کویا کویا شہیدان کربلا

وز دین خون ببار کربلا ما تم است  
 با آن بزرگوار کویا خیر محترم است  
 ان شاہ محترم کویا است و اکرم است  
 آن بزرگوار چشم رسول معظم است  
 جبرئیل از روی زاریت جبین خم است  
 در حفظ شہیدان قیامت مسلم است  
 شہیدان کربلا کربلا کربلا  
 در پاسدار عزت ناموس اہم است  
 نجاشی ز سبط پیغمبر مقوم است  
 حقا کہ پر بہا تر از ملک عالم است  
 ہر ذرہ ساز نالہ فریاد پیغم است  
 ہر سینہ پر جرات ہر پیر پانچم است  
 نالیہ زار ہر چہ برین ماجرا کم است





جان داد تشنه لب برب چشمه فوات  
شابی که در تفرقش تسنیم و زمزم است

کی می برد نصیب شادی ضیا کسی  
که محنت مصیبت شہیر بی نام است



# ایران و پاک

تو و راہ کشور ایران و پاکستان یکی ست

سروان راہ حق را منزل و سامان یکی ست

دل بستیم ما ہمساہ نزدیک تر

رنج و درد مایکی ہم چارہ و درمان یکی ست

دردستان آفت و بس حدت خواندیم

ما مسلمانیم ما را کعبہ و قرآن یکی ست

تجہا و ہم نژاد و ہم نوا و ہمہ میم

دین و کیش مایکی پیغمبر و یزدان یکی ست

بس زبان و یکدل و یکجان و یک رسمیم ما

تو امان بستیم ما راتن دوست و جان یکی ست

ما کہ با ہم عہد غمخواری و یاری بستہ ایم

ہمچو یاران قول و عہد مایکی پیمان یکی ست

ایشیہ سب سے بڑا گشت دو ہزار و پانصد سالہ شاہنشاہی ایران۔



مشاعر

بی نیاز دو جسمم کرده اند  
 دید گوهر فشام داده اند  
 اندرین دیر کهن بهر بتان  
 وز پی خار و حس حرص هوا  
 در بیابان صورت صورت جری  
 شکوه سنج تنگ دامان نیم  
 بستم آزاد و مکان مثل نسیم  
 تا بندم دل دین کند رباط  
 سوختم از گرمی گفتار خدیش  
 خرم نه جسمم کرده اند  
 ملک در پیش از آن من بود  
 طایر قدم نیارم به خاک  
 باشم دلم نیارم نمازها  
 فارغ از سود و زیانم کرده اند  
 وارث گنج روانم کرده اند  
 ضدیت گوی کرانم کرده اند  
 شعله برق سپانم کرده اند  
 بنهای کاروانم کرده اند  
 بچم و بیانی کرانم کرده اند  
 وقت سیر لامکانم کرده اند  
 چون صبا بی خانمانم کرده اند  
 شمع سان آتش زبانه کرده اند  
 راز و این آسم کرده اند  
 شاه ملک باه دلم کرده اند  
 بر شریک آسشیانم کرده اند  
 بی نیاز از بنه کاسم کرده اند

نوائے شوق

رخ می آیم باربابِ ہوس      مونسِ صاحبہ لایم کرده اند  
 و نفی از لذت سوز و گداز      کز ازل آتش بر جانم کرده اند  
 شکوہ سنج تلخی دورانِ نیم      کز سخن شیرین و صافم کرده اند  
 طوطی بگین نوایم ساختند      عنذلیبِ نغمہ خواہم کرده اند

بہم و ارستگان ہستم ضیا  
 بند آزادگانم کرده اند



## وداع دوست

خواجہ نامہ باز ایران می رود  
 می رود یار بزرگ و محترم  
 راہ عزبت می رود بہ وطن  
 شہر لہور و کراچی بر پیش  
 دوستان رکود محزون و ہمین  
 آنکہ اول شوی خود مارا کشید  
 ساقی کو پی بہ پی می داد جام  
 کاش من از رفتنش نشینہ می  
 غم فراوان باشم کاندہ در تہ  
 اوداع ای دل کہ بہ نیست  
 آنکہ می و او ای و او ای سخن

باز بلبلی در گلستان می رود  
 می رود آن فخر پیران می رود  
 از سیالکوٹ سوی تہان می رود  
 او بہ شیرازہ صفایان می رود  
 جو بیشتر مسرور و شادان می رود  
 اینک از ماروی گزانت می رود  
 دانش از دستستان می رود  
 گرچہ آہ با سوات و شان می رود  
 در افغانان شہ کورمان می رود  
 الخاقانی جان کہ جانات می رود  
 آہ ش آن یار سخن آن می رود

از نوای شوقی و یار پیران در سال ۱۹۵۰ م بہ عنوان وابستہ فرائض پاکستان ایران منتقل شد

فی روہ از رفتنش کار از دست  
 دتم از کار ای عزیزان می رود  
 غنچه تنای آرزویم پتر مرید  
 از گلستانم بہاران می رود  
 باز بان خامہ تہان ہفتہ داشت  
 آنچه بر جانم ز بجران می رود  
 آہ سوزان بر لبم آید ہمی  
 اشک خون از چشم گریان می رود  
 از کہ جوید چارہ سوز دوزخ  
 کان طیب رو بہان می رود  
 با کہ گویم قفسہ آرام  
 کاشنای رنج حرمان می رود  
 می روہ آرام جان ناشکیب  
 راحت قلب پریشان می رود  
 من نواسنج فغان از دورشیر  
 او بہ سرمستی غزالچان می رود

می روہ عرفانی از میهن برون

گویی از جسم ضیا جان می رود



## ہدیہ تہنیت

بر پیشگاہ مبارک اعلیٰ حضرت جمالیون محمد رضا شاہ پہلوی شاہنشاہ آریامہ

بمناسبت ولادت مسعود والا حضرت جمالیون رضا پہلوی لایت عمد

دوران غم نہ آمد و عمد الم گذشت	روز نشاط و ساعت عزت فرارید
آمد نسیم صبح تمنا بہ استرازا	باد مرا در چین آرزو وزید
شکر خدا کہ بہ تیپ آرزو خواستیم ما	آمد جہان ز پرده غیب عاقبت پدید
آخر کئی ز رہ رضا جاوید رو نمود	آختر گشتہ دلطف خدا پنچر آفتاب
آمد مرا بگوش ز ایران بشارتی	آوند زان دیار محبت ما نمود
منت خدای را کہ دعا با قبول شد	ولہای ناشکیب ز ندوہ وارید
با طالع خستہ و با بخت اربند	در روزگار فتح و در ساعت سعید
آمد بہ دہر وارث او رنگ پہلوی	آن کو بہ آرزو شناسان سپید
سیمای ہی بہ تیرگی شام انتظار	تا بید نیمچو ماہ و درخشید ہمچو شب
طلعت قضاچہ صورت زمینہ زرقم	صنع خدا پیکر فونٹع آفرید
کوفی کہ در سیاق شب بخ نمود ماہ	کوفی ز ابر جلوہ نماشا طلال عید
شکر خدا کہ ملتی آسود ز اضطراب	شکر خدا کہ دولتی از محنت آساید

شد نخل آرزوی شششاه بارور  
 به ذرفه زمین بی تبریک لب گمشاد  
 به فاخته ترانہ سناوی نواخته  
 دولت به پیش آمد و خود انشا کرد  
 نہ و بر آسمان بجزب آمد به قفس  
 خندید ناگلی به کھستان شہر یاد  
 از نغمہ پر سپہ عطار و قلم شکست  
 آفتاب بود خاطر م از خرمی شکست  
 بانوی شہ ز خرمین آمید خوشه چید  
 و زہر زبان زمزمہ تمنیت چکید  
 بر عندلیب نغمہ زد و ہمہ کشید  
 اقبال سرگون شد و بر آستان خمید  
 بنگارہ نشا طباہ بر زمین چو دید  
 امداق روسیہ را خاری بدل خلید  
 وز رشک گل بہ سخن چمن پیرمن دید  
 چون مژدہ تولد فرزند شہ شنید



رزیمہ

بنگر کہ چرخِ فتنہ گر  
 مارا چہ آورده بسر  
 بنگر چہا دیدیم ما  
 از دشمنان بد گم  
 یک رستخیز تازہ بین  
 یک محشر نو در نگر  
 برپا شدہ زوی زمین  
 زیمِ حق و باطل دگر

بر خطہ پاک و وطن  
 سایہ نکلند ابرِ محن  
 در کشور یزدانیان  
 آمد سپاہِ ابرِ من  
 بر شاہبازان خدا  
 زد لشکر زانغ و زمن  
 حفظ وطن را نخواستند  
 پیر و جوان و مرد و زن

درستی و شہد و شغف  
 شہ کفر با ایاتِ طواف  
 عظمت سپہ آراستہ  
 تا نور را سازد تلمت

ای جنگ با استعمار و بنگرہ پیمانہ سال ۱۹۶۵ء میں صورت گرفت۔

در رزم کر شیان ما  
 پیش غدو بستند صفت  
 ہر کوک و پیر وطن  
 آمد بہ میدان سر بگفت  
 بانعدو عاصی لاتذذ  
 بانغمہ ہامی لاتخفت

با دشمن بی نام و ننگ  
 در بحر و بر کردیم جنگ  
 با دشمن و تیغ و سنان  
 با اژدر و توپ و تفنگ  
 از خون سر بازان حق  
 شد خاک مہین لالہ رنگ  
 کردان ما کرده شننا  
 در بحر خون مثل نمناک  
 پوشیدہ ہر خلبان ما  
 بہ چون عقاب تیز چنگ  
 باہ گریز از چار سوی  
 بر دشمنان گردیدہ تنگ

ظلمت ہمہ کافور شد  
 گیتی ہمہ پُر نور شد  
 از جلوہ نور سحر  
 تاریکی شب دور شد  
 ظالم سپاہ دشمنان  
 مغلوب شد مقہور شد  
 دین شکر اسلامیان  
 پیروز شد منصور شد



بر دشمنان بر دوستان  
 اندر مصافحہ زندگی  
 صد بار چرخ چنبری  
 ماییم مردان جرمی  
 در بیشہ مردانگی  
 بر دشمنان تازیما  
 در رزم گاہ آیم ما  
 تہ و زون چون سیل کوه  
 این راز پتہاں شد بیان  
 بستیم قومی سخت جان  
 کراست مارا امتحان  
 ماییم گروان جوان  
 ماییم شیران ثریان  
 مانند پیلان دمان  
 در ہم کنان بر ہم زنان  
 چون شعلہ آتش جهان

ای بانوان! ای مادران!  
 سو گنہ ترازہ خورده ایم  
 تا بست جان و جسم ما  
 ممکن نباشد پیچ گاہ  
 رنجہ دل پاکت شما  
 در این گروہ بہ گم  
 آید نسوی ما و گم  
 ای خواہراں! ای دختران!  
 پیش خدای انس جان  
 تا زندہ ایم اندر جهان  
 کز دشمنان بہ عنان  
 آشفته کردہ روح تان  
 از شومی تقدیرشان  
 سازیم شان محو از جهان

## خوش آمدید

بہ عزت شہزاد محمد موسیٰ خان استنادار پاکستان باختری

نوش پیشہ زوال ای فرماندہ والا تبار

ای وجود تو وطن را پایہ صد افتخار

خوش بیا ای حافظ ناموس مہین خوش بیا

از دل و جانند ارباب و فابر تو شمار

ای میان از جہز تو عظمت روحانیان

ای جلال موسوی از تالیہ ات آشکار

خاک کوید ندیمہ از ضرب تو بد سیرتان

گردن اعدا شکستی در میان کارزار

ای کہ بستی روشنی دیدہ اسلامیان

ای کہ باشی خاطر ارباب ایمان را قرار

از دم تو تازہ تر شد گلشن آمد ما

درچین خوش آمدی ای قاصد فصل بہار

## نوائی شوق

چہرہ دولت شد از فیض قدمت پر فروغ  
 منصب استانی ماری مایر فرود از تو بقار  
 ای ہمایون خط بی کمان را تو باشی حکمران  
 ای خوشا کشور کہ وارد ہنچو تو استاندار  
 حان بیادر بزم اکنون صوت موج نسیم  
 ای کہ محکم بودہ ای در زم مثل کو ہمسار  
 از برای دوستان ایہ ون مہر اپا مہر شو  
 تو کہ بہر دشمنان بودی بسان ذوالفقار  
 کشیوہ مردان حق را زندہ کردی در جہان  
 راہ ہر سہم اہل حق را تا توانی زندہ دار  
 ہنچین فی کوشک در آسایش و بہنو خلق  
 تا بماند نام نیکت در زمانہ یادگار  
 رہبرت باشد بہ عالم رقت یزدان مہم  
 بر سر تو باد دایم سایہ پروردگار

# کشیمیر

مسلمانانِ فغان از شومی بخت  
 فغان کرد شعلہ های آتش جنگ  
 ز آفتاب سازمی کھراست امروز  
 بر خاک و خون منگومی چسبیدند  
 ز آہ ، نالہ های بی نوایان  
 الہی تا یکی باشند این قوم  
 الہی کی رسد آن روز مسعود  
 فغان از واثر کوفی صای تھی  
 جہنم زار شد فردوس کشیمیر  
 کلوی اہل ایمان زیر کشیمیر  
 زن و مرد و جوان و کودک پیر  
 برسیندی قوم ہر دم دو صد تیر  
 اسیر و دستگیر و پا بہ زنجیر  
 کہ خواہم آشتنا کردو بہ تعبیر  
 شدہ منگلہ ہم آزاد از دست مگر

رہ از پنجہ صیاد ننجیر

ز نالہ های منگلہ مان کشیمیر  
 در یغا ملتقی تا دار و بکس  
 زمین و آسمان آمد بہ فریاد  
 بہ دست اہل استبداد افتاد  
 ز خون کششگان تیغ بیداد  
 روان شد چشمہ ہا در واہن کویہ

نواکی شوق

کنون زان جنتِ ارضی چه پُرسی      کہ از دستِ خزانِ گرویدہ بر باد  
 ز آہِ گرمِ بادِ صبحِ گماہی      ہمی سوزد دلِ مرغانِ ناشاد  
 فسر و از دردِ پیمانِ بر گُلِ تر      خمیدہ از بارِ غمِ ہر سر و آزاد  
 غنادل را نوا اندر گلو سوحنت      فغان از چیرہ دستی حای صیاد  
 نخستین در قفسِ شان کرد و اکنون      کند با پای بنہ از کارِ جلا و

برخوتِ بنی گماہان دستِ شویند  
 الہی نامِ سفاکانِ مماناد



## اُفتادگی

بیکسی بستم بدست ناکسان اُفتادہ ام

بروم شمشیر و برنوک سنان اُفتادہ ام

کس نمی پرسد زیاران و عزیزانم مگر

از زمین روییدہ یا از آسمان اُفتادہ ام

رہرو و اماندہ ام از کاروان رفتہ ای

جادو گم کردہ بدست رزنان اُفتادہ ام

بر زبانم جای نغمہ نالہ ہا آید ہمی

نیللی شوریدہ دور از گلستان اُفتادہ ام

بیکسی ہایم بہین کاندہ وطن بستم نویب

در دیار خوشنشین بی خان و مان اُفتادہ ام

بر مراد دشمنان اُفتادہ ام با حال زار

تاز چشم التفاتِ دوستان اُفتادہ ام

آوخ از خویشان ندید بستم بجز بیگانگی

چون ز پا اُفتادہ ام از دستِ شان اُفتادہ ام

ہاں چہ می پرسی تو احوالِ من بی چارہ را  
 صیہ سکنیم بہ چنگاں دوران افتادہ ام  
 صبح و شامم بارشِ شبِ حواشِ رات  
 شکِ حامی آید و من در میان افتادہ ام  
 سوختم خود را ز سرتاپا و دودی بر نخواست  
 من کہ اندر آتشِ سوزِ نہان افتادہ ام  
 آن کلم کہ ابر فرودین نشیک روز تر  
 زرو و خشک ز شاخِ چو ت برگِ خزان افتادہ ام  
 طاقتِ پروازِ آرم از کی چون جہان  
 ظایر ممانستہ پروازِ شبیان افتادہ ام  
 نفسِ یک زخمِ تازہ می خورم از روزگار  
 سینہ چاک دل نگارِ جنتِ جان افتادہ ام  
 می برد موجِ بلا ہر شوکہ می خواہد مرا  
 برگ کاہم در بہ سبیلِ روان افتادہ ام  
 نہ نہ بر دایم ز خاکِ بگیں یکدم صنیا  
 بر زمین چون نقشِ پایِ بہر آن افتادہ ام

## حدیث اول

من از جہات گویم ز جہان گویم	من از جہات گویم ز جہان گویم
ز رخ و محنت جہان گویم	ز رخ و محنت جہان گویم
ز حصہ و خاں محبوبان گویم	ز حصہ و خاں محبوبان گویم
سخن از پنجہ مر جہان گویم	سخن از پنجہ مر جہان گویم
ز قوس ابروی جانان گویم	ز قوس ابروی جانان گویم
حدیث ناک مشکان گویم	حدیث ناک مشکان گویم
من از علل لب خوبان گویم	من از علل لب خوبان گویم
ز آب گویم و دندان گویم	ز آب گویم و دندان گویم
سخن از کاکل بیچان گویم	سخن از کاکل بیچان گویم
ز بوی سبیل و ریحان گویم	ز بوی سبیل و ریحان گویم
سخن از نرگس حیران گویم	سخن از نرگس حیران گویم
ز واغ لاله بستان گویم	ز واغ لاله بستان گویم
ز موج قلزم و عمان گویم	ز موج قلزم و عمان گویم
رفیقان باورد را در زمان گویم	رفیقان باورد را در زمان گویم



گویم شک خونین ز بزم  
 ما پیر امین چاک است زبرد  
 سخن از کجند فلاس و ارم  
 گویم از شب حرمان درویش  
 ز سوز و ساز بچوین زلف حروف  
 چو کاظم ز حال بینم ایان  
 چه شود ز یادگر عیش کامکاران  
 ترا سیم و زرد و دامن نیست  
 جزاحت رگل خندان گویم  
 جز از رنج تن عریان گویم  
 ز ایوان شمشادگان گویم  
 ز روز عشرت سلطان گویم  
 ز رعب کار فرمایان گویم  
 جز از غنچه ایشان گویم  
 چرا از درد مؤمنان گویم  
 فقیرم از سہ سہان گویم

منیا گویم بدیش دل و سکن

بانداز سخن سخن گویم



## شعر فارسی در پاکستان

شعر فارسی و پاکستان ہوا خواہان بسیار دار و شاعران و نویسندگان  
 نامدار آن سرزمین با زبان شیرین فارسی شعری گویند و می نویسند۔ کی ازہرگز  
 ہم شعر فارسی از قرنہا پیش پاکستان ہووہ است۔ در زمانی کہ پاکستان  
 ہندوستان یک کشور واحد را تشکیل می دادند شاعران نامدار ایرانی بہ آن  
 ایامی رفتہ و در آنجا حل اقامت می افکنند ہم اکنون تربت بسیاری از آنان  
 در آن سرزمین شعر پرور زیارتگاہ مشتاقان زبان فارسی می باشد۔ در میان  
 شاعرانی کہ در پاکستان زندگی می کنند و اہل آن میارخستہ اند، قیافہ روشنی  
 چون علامہ اقبال می درخشند او بلبل گویای فارسی است کہ در بوستان پاکستا  
 ن بہ نغمہ سازی سرگرم ہووہ است۔ امروز نیز گویندگان و وجود دانند کہ بادہ شوق فارسی  
 را در سائز دل مدام دارند۔

آقای ضیا محمد ضیا استاد فارسی در پاکستان یکی از آن گویندگان شیرین  
 زبان است قطعہ شیراز نمونہ لی از اشعار دلد پذیر استاد است کہ بشیرتینی خاص

## نوائی شوق

سُرودہ شدہ است۔ آقاؑ دنیا کو خود عاشق بنا دینا شیراز نامیہ ہانڈوین قطعہ  
 اشتیاقی خود را بدین شیراز با کفقتہ اند۔ ما آمیدہ و ایم آن سفر آمادہ شیراز را بہ  
 زہ و ترور میان خود بنیم۔ (روزنامہ پاكس شیراز، شمارہ ۱۵۴۱۵)

## شیراز

بہ خاک افتادہ شیراز مستم	بہر جاہ ستیاز مستم
بہ سردارم خماری از می پارس	خراب بادہ شیراز مستم
مجتہد آپندان دارم بدان شہ	تو کوئی زاوہ شیراز مستم
بہ شوقی عافی خود نامزم کو شیدا	چسب سادہ شیراز مستم
بہ شش آپنمان بیوستہ جانم	دشمن اولہ شیراز مستم

صیبا شاید رسم آنجا کہ بروم

سفر آمادہ شیراز مستم

زہی این خطہ جانانہ ما	وہ باشت کجہ بیت نامانہ ما
وہ گنج شایگان پیمانہ بخاکش	چہ آباہ ست این میرانہ ما
بہ شد صحبت سعوی و حافظہ	سکون بخشش دل دیوانہ ما
بہ گفتی نامہ شش شہ شیراز	این وہ شش و فرزاندہ ما

خوشا حافظی در با مہجہای ہفتان      دما دم پزکت چیمانہ ما  
 نری ایضا بہمای عشق ہستو      حنی این ساق میخانہ ما  
 سخن ہما کو خرم آموہ سدی      فراید جراتت رندانہ ما  
 ز شہادتیست کرم و پرہیز      وہ کام دل مستانہ ما

ایں شہادہ خرم باد شیراز

بمیشہ فارش از غم باد شیراز



## ایران

ماند پاستان بر ایران آیدم  
 ناشناسی ، مناوره بر کند  
 تا دل منجم را تکبیر و هم  
 مبین ثانی ست ما را این دیار  
 آیدم از کشور اقبالیان  
 نسبی و ایر با شیب از هم  
 نعل شیب از غور ساز کن  
 هست پرن خسته روحانیات  
 تا شویم از جاده حق و نیایاب  
 زنی شیب از دستگیر  
 و دوندن نسبت بود بر  
 زخمی دل جان نه و جا و حال  
 شد طرات آشنای حافی ما  
 احوال بیت ما است خیالی

از گهستان و گهستان آیدم  
 در محیط آشنایان آیدم  
 ازین دیدر عیادت آیدم  
 کوئی در زمین طراوت آیدم  
 از دیدر سو سخنان آیدم  
 ما که از اول بود ما گشتن آیدم  
 ما بر بزرگ ما گشتن آیدم  
 و موئی در عفو آیدم  
 و قر و قوی و ما گشتن آیدم  
 جانب نیان از همان آیدم  
 و انچه چاره سب آیدم  
 دست افشان پای و بان آیدم  
 چون گشتن آیدم

## آمد بهار

مستانه باز آمد در باغها بهاران  
بشکفت روی بستی چون چهره نگاران  
از خاک خشک و مرده بسته گیاه تازه  
سر سبز شد سر اسر پهنای مرغزاران  
و گلابان و میب و صد ها شکوفه نو  
بلبوکس تازه در بر کردند شاخساران  
آبگ ساز کرده مرغمان ز خوشنواالی  
وز سر خوشی سروده صد زمزمه هزاران  
کلماتی نوشکنفته از دور می نماید  
چون کاسه بای نجین در دست میگساران  
بر نخل بارور شد بر شاخ پرتر شد  
بر برگ خشک تر شد از فیض بادوباران  
سوسن زبان گشوده در مدح نونمالان  
ز گس ز شوق بیند حسن و جمال یاران

نہاکی شوق

برعائن سمن بین برزومی نسترن بین  
 حسین صفا پرستان، زنگ و فاشعارات  
 از شوخندہ گل و زنگاہی کی بلبل  
 برپاشد ست نعل و در بزم و فاکہرات  
 فسون نغمہ سازان و لہار ہووہ از گف  
 و ز سحر فی نوازان مستی ہو شہرات  
 آید نسیم رقعات بی خویشین چوستان  
 باد صبا خرم، تہو تہو باد و نوازان  
 بہت از شمیم گلہا مغز جہان معطر  
 بسبب کت کت غافل ہو جہان  
 تہو لالہ رویان بگرہ ہشت و سترا  
 و باخ و باغ ہشت و سترا و غمناک و غمناک  
 آہ از جوینان از مغان آریہ  
 و ز کویا خیز و تہناب آستان

۵۷

۵۷

## بادیہ تبریک

بر پیشگاه مبارک عظمت ہمایوں محمد رضا شاہ پہلوئی شاہنشاہ آریامہ

پشامیستہ و زودت ستو و اراکھتت علی رضا پیلوئی

ای شہنشاہ کشور ایران	ای مہنہ تو ہماز شش شامان
ای بہ نواد اعلیٰ خیریت	ہم و ہمہ ای آزاہ ان
انسان و جان فدائی تو ہست	سالکان دیار پاکستان
بر ایران تو رفعت کردہ ان	پایہ عظمت تو بر کیوان
بر مہنہ تو مقور ملت	مناہ ملت بہ ذات تو نازان
ہست تو لطف پیغمبر	نمکسار تو رحمت یزدان
خانی امین بہ زیر سایہ تو	بنگاہ خہ از تو شادان
کار کردل از تو آسودہ	از تو خرسند خاطر و بقان
زارمان از تومی کنند پاس	شکر گویند از تو رنجبران
مفلسان را کنی تو از شش حا	پر کنی دامن تھی دستمان
کردی املاک خویش را تقسیم	حق رسانیدہ ای مجرمان
شیوہ عدل را بکار بری	رحمت آری بہ جان مظلومان



چرخ دعا و ثنا نمی شنوی  
 تو کہ بر دشمنان نمی مشت  
 بین کہ یزدان قادر و عادل  
 مژده است از رضایت خود داد  
 در برویت گشا و از جنت  
 بہ ہدایت ز نعمت عظمی  
 گوہر شامبو از بخشیدت  
 کرد آن کردگار دیگر بار  
 خلف شامی ات عطا فرمود  
 یعنی وہ پنداشت ترا آموز  
 نور با است بر وہ ہدایت  
 بین کہ داد نمانی و ہدایت  
 بر زمین علی رضا بحر  
 خلق را تا تو پناہ سازش  
 شد بجا کہ کردش کردان  
 آنچه و لہذا نوشت می یابی  
 از زن و مرد و طفل و پیر و جوان  
 تو کہ بر دوستان کنی احسان  
 آن خبر دار آشکار و پنهان  
 بآن دادہ رضای خویش نشان  
 شاد گریست از لطف بی پایان  
 کرد انعام بآن کسب کردن  
 بختت اعلیٰ ناپسند آن  
 نخل آمیز تو شد افشان  
 کرد نامت بدین و گویان  
 رونق گات و نیست ہون  
 اختہ بخت کا مکار و ہون  
 حق تو قبول کرد و پیمان  
 ترا رضای علی بود نشان  
 در وہ ترائی و ہون  
 بر خدا تو وقت و در زمان  
 در و شوا بر تو شادمان

بسم اللہ الرحمن الرحیم  
 نوائے شوق

من کہ بستم شمار تو از جان	من کہ بستم فدای تو از دل
ببخودم از نشاط چون مستان	بفرمید است و ما امروز
آورم نغمه دعا به زبان	لیم از صدق دل ترا بیک
آه بستم فقیر بی سامان	آه بستم سخنور ناوار
کہ بباشد به شان تو شبان	از معانی ندانم اندر دست
کہ بود برگ ساز درویشان	جز وفا و محبت و اخلاص
عرضه دارم به حضرت سلطان	از ره عجز این متاع سوز
خواستم زایزد رحمان	من ختم از خدای پاک و ما
ملت آزاد و ملک آبادان	بود در سایه بجا یونست
جاده مال تو باد جاویدان	عزت و شان تو باد روز افزون
بر شبست باد چون سحر تابان	باد سه روز جشن نوروزت
از بهار تو دور باد خزان	فرح ماند دمام با تو یار

شادمانی ز دیدن با تو  
 ہمچنین از لقای فرزندان

## بہ پیشگاہ علیا حضرت فرح پہلوی شہبازوی ایران

دیبا فرح کہ شمع شبستان خروئی ست

پرنور از فروغ او ایوان خسری ست

آن اختر ز برج سعادت طلوع کر  
آن گوہری ز دین نجابت برآمد  
آن مسوری بہ عرضہ ہستی قدم نہاد  
فرخندہ شایزادہ رضا کز تولدش  
ای بانوی تجرہ انہ جہتین  
ای فرخی بخت ز روی تو آشکار  
تا پای حرم شہشہ نہادہ ای  
ایران بانکار مراد است ہمکنار  
ای شاہ کامکارہ جہانہ از نیک نام  
وقف فلاح ملت اصلاح دہلی  
یزدان ز لطف خاص ترا مکرم نہاد

کہ کتاب او تجل شد نور شینہ ناہری  
کامہ کران بہا ترا از دکان تہہ ہری  
کش ہمہ کابا بہ شاہی بہ ہمتی  
شد آشکار معنی پاکیزہ گوہری  
بر بانوان عصر ترا بہت برتری  
ای رہشن از جہین تو فرخندہ ہندی  
تا بہت با تو شاہ رضا عقد مہری  
تو خویشتر بہ شاہ مقصود ہمہ ہری  
تا بر سر عیبت خود سایہ گستری  
دل و رفاه مہین و عدل ان شہری  
طلوع اب نہازی و فرہنگ پروری

نہاکی شوق

شایان بود بر فرق تو اکلیل سمری  
 ای از تو بر قرار رہ رسم ، اوری  
 ، ملک مکن تو فرسکنده ری  
 تو شود به زیر سایہ و ادار اکبری  
 از بخت و غم دولت و اقبال بر خوری  
 تا زد و نشست ایران نیم بری  
 سر مستم از شراب نظامی و انوری  
 طبع کہ فشان نہ مرا کرد یوری  
 کز دیدہ پسند برین نامہ بنگری  
 نامہ بستم آمدہ فرزد سخنوری  
 تا بر سراسر است کنبہ کوزون اختری  
 آہست در سپہر مر و مر و مشتری

تو سحر و جادو و کیمیا سحری  
 تو سحر و جادو و کیمیا سحری  
 تو سحر و جادو و کیمیا سحری  
 تو سحر و جادو و کیمیا سحری  
 تو سحر و جادو و کیمیا سحری  
 تو سحر و جادو و کیمیا سحری  
 تو سحر و جادو و کیمیا سحری  
 تو سحر و جادو و کیمیا سحری  
 تو سحر و جادو و کیمیا سحری  
 تو سحر و جادو و کیمیا سحری  
 تو سحر و جادو و کیمیا سحری  
 تو سحر و جادو و کیمیا سحری

ایران باد ، شاہ رضا باد شاہ باد  
 دستش بر فرق ملک ملک سپاہ باد

## خیر مقدم

مناسبت و زور مستوفی جناب آقای دکتر محمد حسین مشایخ فریدی سفیر کبیر ایران، بلایہ

نخستین پہلوئی گوجرانوالہ (پاکستان)

فیروزانہ ایران زمین و ملک پاکان آمدی

چون نسیم نو بہار اندر گلستان آمدی

حق رضا از تو کہ مستی فاعلہ شاہ رضا

مقدمت قرآن کر از ملک سیدان آمدی

با دیار سعدی و حافظی بود نسبت ترا

جہاں اگر سر زمین علم و ایمان آمدی

آنگاہ پاک و ایران یک حدیث و کلمت است

ین حدیث و کلمت را زیب نما ان آمدی

اہل پاکستان و ایران کز زبان و یکہ اند

و دیان ہمدان و ہم زبان آمدی

چون تن و جان با ہم ایران و ملت و جہان

تو پی حکیم بیونہ تن و جان آمدی

مومیت احملا و سمللا از ره صدق صفا

ای که مثل آشنادر آشنایان آمدی

ارزش پاک ایر نیان را خانه بیگانه نیست

بان یقین فرما بمنزل گاه خویشان آمدی

وہ چه خوش نخبیم که تو ما را شدستی میهمان

مایه صد فخر بهر میزبانان آمدی

تو که صاحب خانه ای همان غلط گفتم ترا

میزبان مستی و در صورت چو میهمان آمدی

ما پی دیدار تو کرد آمده پروانه وار

تو میان بزم چون شمع فروزان آمدی

دوستان را به احسان یاد کردن است

از ره احسان به نزد دورستان آمدی

ای که آوردی پیام دوستان بردستان

ای که تو از کوی یاران سوی یاران آمدی

ای که چون مهر دستان جلوه سامان آمدی

ای که روشن کردی باطلت چشمان ما

زانکه تو از کشور محبوب ایران آمدی

بچه عرفانی نصیبتم آمده شیدای تو

## ارمعانی از سرزمین پاکان

دوستان پارسی گوی پاکستانی ماکہ نخل شو و ادب فارسی را با شمع آفتاب  
خود روشن می دارند پیوسته در اعتلای زبان و شعر فارسی گشایش پروان  
دارند و ما شاہد این تلاش حاکمیت سنا پیش آفرین هستیم۔

در این هفته نامری از دست عزیز ما ادیب و انشور قلمی

صیبا محبتیا معاصر فارسی و دبیرستان دولتی پاکستان بر دست

رسیده است۔ این نام کہ عنوان است نام او دو پیمان آشنا و در از این

شیفته لی برخاسته کہ صاحب آن بایرن و درم ایران و فارس

شع فارسی عشق می و در مسایبان در دست کہ زبان و ادب فارسی

از مردم پاکدل پاکستان می آموزد۔

آقای صیبا در این نام از دک رحی و جو و او اگر در سال گذشته

در من کفن و در خاک کثیره و اندر انبیا کلمات کرده و برای بر یک

از این وقت مشیر ملی ساخته و بقول نه شمس با معد خزانه و طالع کفایت است

و اینجاست بست از ارفاقی پس از نخل با شمع معانی

۰۰ بار و پوری و در دست است

دیغاش زونیا پور داود      کہ فرزند دل آگاہ وطن بود  
 سپس با اشاره به مقاله "زبان فارسی را دریابید" از سخن فارسی تحلیل  
 رده و قصیدہ حدیث فارسی را برای درج بروزنامہ فرستادہ اند ما با تشکر  
 از مہربان آن شاعر کرامی و ایران دوست و قصیدہ ایشان را زیب صفحات  
 پاس قرار می دہیم و این ارمان از زندہ را پذیرایم.  
 (روزنامہ پاس شیراز، شماره ۳۲۹۸)

## حدیث فارسی

شد جهان پر از طنینِ فارسی      بست عالم خوشه چینِ فارسی  
 تشنگان را سبیل و کوشراست      چشمه ماء معینِ فارسی  
 از دور و لعل و گهر پنهان بود      گنجِ حاد و آستینِ فارسی  
 بست روشن تر ز روی آفتاب      چہرہ ماہِ مبینِ فارسی  
 مغز جانہا را معطر می کند      بوی جعدِ عنبرینِ فارسی  
 شعلہ ہا در سینہ افروزد ہی      نغز ہای آتشینِ فارسی  
 بوستان علم و حکمت خرم است      از گلاب و یاسمینِ فارسی  
 بزبانم بست بر دم دوستان      ذکر لذت آفرینِ فارسی



نواای شوق

بر زمان دارم به دل چون عنده  
 بسته ام عهد محبت از ازل  
 رشته عشقم بود بس استوار  
 بهر مرستی پیایی می کشم  
 می سرایم گرچه در آرد و سخن  
 خاطر بیتاب را تسکین دهم  
 شہ لب و کام و دهن شیرین مرا  
 بست در آئینه گفتار من  
 بکته های پر بسا در یافتم  
 اہل عالم را سخن آموختند  
 چہرہ افکار را آراستند  
 بچروان را می نماید راہ راست  
 محرم تر حقیقت بودہ اند  
 بست بہ لغظ طراز بزم شعر  
 خاتم آردہ کہ اندر سب سہاست  
 بہ خوش و بہ بست و نہ شام ضیا  
 شوق سیر سرزمین فارسی  
 بانگار نازنین فارسی  
 باغ و کس مر جبین فارسی  
 جرعه ها از سائگین فارسی  
 بست فکر من رہین فارسی  
 با حدیث لہنشین فارسی  
 تا چشیدم انگبین فارسی  
 عکس رخسار حسین فارسی  
 از زبان گوہرین فارسی  
 نغز گوہان فطین فارسی  
 او ستادان مہین فارسی  
 گفتہ های راستین فارسی  
 شاعران پاک بین فارسی  
 پیروز طرز مستین فارسی  
 شد مژدین از نکین فارسی  
 از شہاب بحرین فارسی

## تذکرہ حلال

ای حلالِ ای نکار جلوہ طراز	بزمِ دلہا ز ثست نورانی
چشمِ ما را تو نورِ پیدایی	روحِ ما را سرورِ پنهانی
کز چہ نامتِ حلالِ می باشد	بدرِ کاملِ شُدی بہ تابانی
ما بختاب از تو کسبِ نور کند	مہر جوید ز تو درخشان
مہر از رشکِ تو بسوزاند	داغِ مہر از تو بہ پیشانی
تو بہ نقش و نگار و ارشادگی	روحش دامنِ گلستانی
پیشِ گلمایِ حسنِ تو گلچین	شکوهِ وار و زنگِ دامانی
نفوای از نسیمِ صبحِ بہار	ریشہِ ای از سحابِ نیسانی
تو بہ کانِ گہرِ ہی ارزی	تو بہ طبعِ چمنِ ہی مانی
نوبتِ جلوہ ہا بیفروزی	پی بہ پی لعل و در بفتانی
صفوہای تو ای صحیفہٴ نغز	مطلعِ آفتابِ نورانی
بہچو اوراقِ گل بہ رنگینی	بہچو رویِ سحر بہ تابانی

۱۔ حلالِ مجلہٴ وزینِ فارسی یکی از انتشاراتِ دولتِ پاکستان۔

نواہی شوق

سطرہا کی تو سلک مروا پید  
 چامہ صابیت بہ کار خواندن ہا  
 نقش بہ اد پیش تو پیر تک  
 تا بلوہا کی تو بغارت واہ  
 وہبہ می روی بہ سوی کمال  
 ای تو نور نگاہ مشتاقان  
 قلب مجھ را تو وارہی  
 ای دل ما زہیست خرم  
 زہج ما را بہ وجودی آری  
 زہرہ ہا کی تو ہی سہی  
 از تو افزہ و اعتبار سخن  
 ما کہ مست شراب شیر ازیم  
 وہبہ می زین شراب تعلق گران  
 این و ما خیرہ و ازہلستان  
 تا کہ باقی ست عالم فانی  
 نقطہ ہا کی تو لعل عمانی  
 می کند کار شکر افشانی  
 خجل از تو مہ تیغ مانی  
 چینیان را متاع دکوانی  
 باک اللہ این فرامانی  
 ہستان را سوز چون جانی  
 جان مجھ را تو مانی  
 تو را ہا کی وہ حسانی  
 چون کہ از پیمان سخن مانی  
 نغمہ ہا کی گمن ہی خوانی  
 ناز بہر تو گنت زبانہ کی  
 با تو داریم ربط زہ عانی  
 تشنگان زہی بہ ازانی  
 تا کہ باقی ست عالم فانی

یاب این شمع بزم شود و ادب  
 باورش بگوشن بگوشنی

## نذر عقیدت

بعضو حضرت آقای محمد حسین تبسیمی کتابدار کتابخانہ گنج بخش مرکز تحقیقات فارسی  
ایران و پاکستان، اسلام آباد، پاکستان.

فاضل نامدار تبسیمی	فخر ایران دیار تبسیمی
خوش سخن خوش کردار خوش نگار	خوش سیر یاد از خوش نگار تبسیمی
نکتہ دان نکتہ بیج نکتہ شناس	مرد دانش مدار تبسیمی
راہ مرد و قلندر و درویش	پیکر انکار تبسیمی
دوست دلنواز و جان پرور	جان و دل را قرار تبسیمی
جای دارد بہ خاطر یاران	یار الفت شعار تبسیمی
از دل دستار بہ خوشخوئی	می زواید عنبر تبسیمی
ہست در دیدہ گھر سبجان	گوہر شاہوار تبسیمی
باشہ از بہر ملک و ملت خویش	مایہ افتخار تبسیمی
وز برای دیار پاکان است	نعمت کردار تبسیمی

در سپهر کمال و فضل بود  
 چوں مہ نور بار تسبیحی  
 درس خواندہ بہ مکتب عرفان  
 عارف ذمی وقار تسبیحی  
 از بزرگان با صفا بہ جہان  
 می بود یادگار تسبیحی  
 عرصہ سعی و جہد و ہمت را  
 آمدہ شہسوار تسبیحی  
 بست دیوانہ وار در پی کار  
 بیخود ہوشیار تسبیحی  
 از پی کشتن گنج های نہان  
 رنج بردہ ہزار تسبیحی  
 رنج حابر و تاز دولت علم  
 شدہ گنجینہ وار تسبیحی  
 در رہ خدمت ادب بیہم  
 می بود گرم کار تسبیحی  
 مخزن علم و معین ثمنہ است  
 اندرین روزگار تسبیحی

خوش نصیب دنیا کہ باشد یاد  
 بامن خاک تسبیحی



مذمت ہو، کزن جو تم قلمرو فارسی را ترسیم کنیم، این قند پارسی کو بہ بنگالہ  
 فیروز، قمر شرقی، نشان فی دہدو، بوی جوی مویان آید ہی بخارار بر نقشہ  
 فی کز، و بینسان مرزہای دیگر، امروز ہمہ این مرز و بوم و آباد کنندگان  
 را، "صہبای سخن" ضیایا فتم، ان را بخوانید و ہر چہ سزودہ، در کتابھا،  
 پو انما و تہ کرہ ہا بخویید، تاریخ گذشتہ و اکنون، قلمروی بس پہناور  
 فارسی روشن خواہد شد، خداوند، شش روشن و زبانش را گویا نگاہ دارد۔

علی اکبر جعفری



غزلیات

## آہنگ خراسان

زخمہ شوق چو بر تارک جان زوہ ام

آتش اندر دل شیراز و صفا جان زوہ ام

زمرزمرہ های دلاویز محبت باشد

این نواھا کہ بہ آہنگ خراسان زوہ ام

”صیبا“



## کوچہ جانان

ہزاران جلوہ ناویدہ برگیر و نقاب اینجا  
 بیاتنا باز بینی پر دگی حاجی حجاب اینجا  
 عجب حاجی است ای یاران سوا کوچہ جانان  
 سکون اینجا و آرا اینجا ستم اینجا اضطراب اینجا  
 سیر بند عشقم از غم تخلیص آزادم  
 کہ دلم بر نمی آید امید فتح باب اینجا  
 دل بسوزد ز خون بریان جگر از شدت غم نون  
 چو گویم راہ میخانہ شراب اینجا کجای اینجا

نگویم از تعافل سما کی محبوبان صیادانم  
 کہ ماند التماس شوق محروم جواب اینجا

## بہائی سعادت

تلخ است بسکہ از غم ایام کام ما  
 ساقی بریز باوہ شیرین باک ما  
 ہر بادا از کوشش رسد نسیم  
 بست از شمیم دست معطر مشام ما  
 آیا بود کہ در شب تار غم فراق  
 آن ماہ حسن جلوہ نماید بہ بام ما

بر ما کفر کند اگر آن یار بلستان  
 آفت سما کی او حق سعادت بہ نام ما

## زمرہ نشاط

فائدہ رسیدہ وادہ نویدی زیار ما	نازد بہ بخت خویش دل کامگار ما
زینا شان امتیاز کہ آمد بہ دست	بر آسمان رسید سیر افتخار ما
شاید و مفتخر کہ نشان سپاس یافت	آن یار مہربان و مرآت شعار ما
۲ فانی آنکہ بہت بہر مند با کمال	آن آبروی ملت و فخر دیار ما
و انشور بزرگ و نویسنده جلیل	کز وی فزون شدت بر دہر اعتبار ما
سہ پایہ نشاط و سرورست این نشان	مشب بود ز نشنہ دیگر خمار ما
مرثون منتیم و گویم صد سپاس	از دولتی کہ بہت ہوا خواہ و یار ما

یارت مدام خرم و آباد و شاد باد  
ایران کہ بہت مملکت بمجوار ما



۱. مناسبست بفرشتہ ن ذکر خواجہ عرفالی بہ نشان سپاس از جانب دولت ایران.

## یادِ ایام

خون شد جگر ز دوری خاکِ وطن مرا  
خاری بہ دل خلد ز خیالِ بچمن مرا  
آیا بود کہ آید آن دورِ نشاط باز  
فرصت شود نصیب ز رنج و سخن مرا  
نازم بہ بخت خویش و بگویم زبانِ سپاس  
گر جا دہند باز دران انجمن مرا  
کو آن زمان کہ صحبت یاران بکیتہ سخن  
بر تار ساز شوق بوی زخم زنت مرا  
اکنون ز دوستان سخنہ این نشسته دو  
ن بلع شعر ماند ز فکر سخن مرا  
از کاروان رفتہ بگویم همی سراغ  
سوز فراق می زنہ آتش بہ تن مرا  
دمِ درخش و مساز نوای تلخ ترنیا  
شہ تازہ از نوای تو زخم کهن مرا

## چاہ و قن

دندان دلبرست چو نورِ عدن مرا  
لعل لبش بود چو عقیق یمن مرا  
آمد بہ یاد زلفِ قدروی آن نگار  
رفت از خیال سنبل و سرو و سمن مرا  
بر لمحہ ہیچو عکس در آئینہ رو بروست  
آن شاید سمن برو گل پیرہن مرا  
ہر تلخی زمانہ فراموشی من شود  
آید چو یاد زان بُت شیرین سخن مرا  
وز بہر گفت و گو چو لب خویش واکند  
از دل گدازد گشاید آن غنچہ دہن مرا  
چون حرف می زخم ز ادای خرام او  
گوی سخن بود ز غزال خستن مرا  
منہن تشنگی کامی خویشم صیا کہ یار  
آب زلال داد ز چاہ و قن مرا

## ساقیا!

ساقیا در گروش آور جام را  
 زخ بگردان گروش آیم را  
 عاقلان را سر بسودا کن دگر  
 پنختہ کن سودا بیان خام را  
 دل ز حرص و آرزو پرو ختم  
 کروم از کعبہ برون اصنام را  
 رایگانہ می دہ از دست یار  
 می فروشت بندہ بی نام را  
 غرق کروم چون زندان صنیا  
 فکر آغاز و غم انجام را

## نغمہ سربازی

چہ طغیان تہمت بر سر آرد آسمان مار  
 خیال یار باشد مایہ تکبیر جان مار  
 ولی دریم فاسقا از غم انجام آئی ہم  
 بہ سودای محبت شو و باشہ سر زبان مار  
 مثال شمع بی آوازی سوزیم در محفل  
 شدہ از زنی ز قسام ازل سوز نمان مار  
 مند بر زخم ما چارہ گر مانتا کی مدغم  
 کہ بر ہم تازہ زخمی بست بزل زبجان مار

چہ خوش نغمہ سربازیم و بریم نہ اسبجان

صنیا قسمت مایہ اکنون زویا وہ فغان مار

## جام لبالب

مط باور تپتج تار ساز را      نیز تر کن شعلہ آواز را  
 ساقیا جام لبالب باز وہ      تشنگان باوہ شیراز را  
 مارٹ جڑو نیہا ز آہودہ ایم      شاہی مست غور و ناز را  
 ای نمیا کر جانب کوشش روی      گوئی از ما آن بت طنز را  
 کای ز امین مجتہد بی خبہ      دل شکستی محرمان راز را  
 درہ روی خویش مارا بستہ ای      جا بہ محفل دادہ امی غماز را

تا ضیا زخمہ زند بر تار شعر

حکم فرما این نوا بہ پرواز را



## وطن

بہ جان و دل پرستارم وطن را  
گرامی بھیجو جان دارم وطن را  
زمر و الفتش سرشار ہستم  
وفادار و فداکارم وطن را  
مرا پرورد چون ماور در آغوشش  
پناہ بخشید ، پندارم وطن را  
نگر و تا جدا از تن رہ اند  
جدا از خویش نکند ام وطن را  
بہ مہن پرستی شیوہ من  
من از جان و دست دایم وطن را  
چہ مدوات کہ بگفت آیم بہ میدان  
ہر آن وقتیکہ دکارم وطن را

## نگاہ دوست

نظارہ کردہ ایم غیب و شہود را  
دانستہ ایم غایت بود و نبود را  
خوب آزمودہ ایم بہ سوداگری حرص  
نقصان نفع را و زیان است سود را  
آسان گیر آہ سحر گاہ اہل درد  
در بر ہزار شغل نہان است دُور را  
بسیار اوقات کہ فریاد خستہ بی  
برہم زد است رونق بزم و جود را  
داریم اعتبار صیا در نگاہ دوست  
ما کردہ ایم نعل در آتش حسود را





## دام

خون کرده ایم دل ز غم تیرگی . سخت  
زین خاکہ ان تیرہ برون می بریم رخت  
صوای عاشقی است الہی کہ دشتِ مگ  
از چشمہ بی سراغ ز از سایہ درخت  
ہر حلقہ بست پونجم ہر رشتہ پڑ گزہ  
در پای عاشقان چو نہاوند دام سخت  
از حال ما پیرس کہ ما را ز روزگار  
دل بست چاک نچاک جگر بست لخت لخت  
در زیر نچاک نیز پناہش می دہند  
آن کس کہ اوفتا و صبا از خواہد تخت



## حُبِ وطن

خاکِ وطن به تختِ سلیمان برابر است

خارِ وطن به سنبل و ریحان برابر است

ای سرزمین پاک که ماند به آسمان

بر ذره اشس به مهر درخشان برابر است

بر وادیش چو وادی امین بود همی

بر چشمه اشس به چشمه حیوان برابر است

بر جوی آن چو کوثر و نسیم بسبیل

بر باغ آن به روضه رضوان برابر است

منفس که مایه دارِ حُبِ وطن بود

در دیده ام به قیصر و خاقان برابر است

بر گز نمیرد آنکه دهد جان پی وطن

کین مرگ او به مرگ شهیدان برابر است



## افسون

ز افسونِ فرنگی آتش جگہ بدل تیز است  
 ہوائی گلشنِ برباد بندہ ستانِ شہرِ بیز است  
 نچو اہ شدہ دلِ افسردہ من شاو مان ہرگز  
 کہ او ضاعِ وطن اندوہ افزا و غم انگیز است  
 بہ جانبِ کونِ بیمہ قیامت ہلاست در چشم  
 بہ شو و نہ کا ہم منظر آشوبِ چنگیز است  
 طیب مغربی کی بہ کندہ ہیا مشرق را  
 وہ ایش اپہ شیرین است اما نہ ہیز است  
 شنیدہ ہوش و بزر سخن ذکرِ ضیاء  
 کی گفتا سلامت باہ گفتا شہ و ابہیز است



اے شاہ ایست جانِ دشت و کشتاد و موقعِ تقدیر شبیہا و قومش پیردست

## خُفت است

کز آن دگر و شبان خُفت است	وزو بیدار و پاسبان خُفت است
را بر دست و سر گران خُفت است	را بر تن هوشیار و گرم عمل
مرا بخانقاه فل بر آشیان خُفت است	تیر صیاد و رکمان شد راست
حیث سالار کاروان خُفت است	کاروان مستعد برای سفر
و ای راهی که این زبان خُفت است	بانگ کوهی جیل می گوید
نوجوان و شن چنان خُفت است	دوئی تا حشره بر نخوابه خاست
بیمچو بیمار تا توان خُفت است	آه این کابلی که در بسته

من چه گویم ز مرز خویش صنیا  
 که نصیبش چو مرزبان خُفت است

## نگار من

نگار من کہ ولدِ حسین است  
بہ حال عاشقان دارد نگاہی  
خیش آئینہ وار از جلوہ مہر  
قیامت راست ہما قامت  
ز جہم مرہین ہی چه گویم  
تجربش ہما است و فشن گور  
ز بوشش و فوجان دارم معطر  
و لعل است از نشان و آب  
ظلمش و ذوبت شکر و تن  
چہ فی پرتی زان چشم نازین  
پیشوہ و نشان دل راست بہن

بہت مرطلعت و زہرہ چین است  
دل پر مہر او خالی نہ کین است  
جمینش غیرت ماہ مبین است  
خرام ناز او حشر آفرین است  
کو نازک تر ز برگ پامین است  
شکار جاوہ اش آبوی چین است  
تعالی اللہ چہ زلف عنبرین است  
ہوشم او زلف و ساکنین است  
بیانش در تلاوت حکمین است  
کہ دست قیامت آفرین است  
بہ غمہ دشمن ایمان و دین است

ز دانش کی توان رستن کوہ ہر  
برای صحیب و ماہ کمین است

# شکست زندان

مُشَوهِ بِلِی آمِد بَرِ خُوشَم وَا دَرِ زَنَدَانِ شَدِ سَت

از مسرت برون من در کالبه قفسان شدت

زنده و بیدار شد بر زلف خاکم ز جوشش

در دم سر قطره خون موجبه طوفان شد ست

از نفس آمد برون آن غدلیب لغم سنج

کز قدومش باغ ملت روفعه رضوان شد ست

طلبه تا یک ماروشن شد از شمع نیمه

ای خوشا قمت که این ویرانه آبادان شد

باز می آید بر نظار وطن عهد بهار

باز بر بلبل ز مستی نوا سلمان شد



در بر مناسبت حبابی یکی از جنبویان ملت

## آرزوی دوست

نغمہ و لہو از من بہت بہ آرزوی دوست  
نالہ جانگداز من بہت بہ آرزوی دوست  
شعر من و نوری من حرفت من و صدای من  
ناز من و نیاز من بہت بہ آرزوی دوست  
ہین ہمہ آہ گرم و سرد این ہمہ گریہ حای درد  
این ہمہ ہوز و ساز من بہت بہ آرزوی دوست  
این ہمہ گری طلب این ہمہ رنج روز و شب  
و این ہمہ ترکتا از من بہت بہ آرزوی دوست



## خوان دوست

کانت جو ابرست ز زندان و بان دوست  
گنجینه ایست از دُر معنی زبان دوست  
چون مهر روشن است جبین منورش  
ماه و هلال اندر رخ و ابروان دوست  
از عیش ساغری است نگاه محبتش  
وز فیض چشمه ایست لب مهربان دوست  
چون مرغ پا به ام دل من بود اسیر  
در حلقه های گیسوی عنبر نشان دوست  
در پیشگاه ناز بود هدیه نیاز  
من بر چه و الهانه سرایم نشان دوست  
با صد پاس بر سر و چشم نهادش  
هر ناوک جفا که رسید از کمان دوست  
خوناب دل بنوشتم و لخت جگر خورم  
نشادم با آنچه بست نصیبم ز خوان دوست



## عطائی دوست

شوقِ وصالِ دروں و در سرِ ہوائی دوست  
 بڑوں زبیشِ روسوقِ دولتِ مرانی دوست  
 آوردم ارمغانِ محبتِ برای دوست  
 سر از رہِ نیازِ نمودم بہ پائی دوست  
 صد شکرِ شاد و کامِ شدم از اتفاقِ دوست  
 بر جانِ مفتوحِ ست مرا از عطا کی دوست  
 می خواہم از خدائی دوستم بقای دوست  
 با من بہ آنچه بود نمودم فدائی دوست  
 در دامنِ نماند نہانِ جز ولای دوست  
 زمینِ پس زمینِ میرے کس بخیرا جہاں دوست

پایینہ ہ بادِ سایہ ہ امانِ دوستی  
 زاریت ہ باہِ پیشہ ز فریفتان دوستی

## صحبای عشق

مراغون است یا فسانه اینست  
هر که مفتونش بود دیوانه ایست  
مانگند و با از نمش آزاد کرد  
بوشیار و عاقل و فرزانه ایست  
باخ ابرم می نگرده آشنا  
آنکه او از خویشتن بیکانه ایست  
هر که باشد سرخوش از صهبای عشق  
بی نیاز از ساغر و پیمانہ ایست  
ساز دو سازد ہی با سوز خویش  
آنکه شمع روی را پروانه ایست  
از دو عالم بی خبر باشد همی  
هر که محو جلوهٔ جانانہ ایست  
سلب که بر بہت این نظم ضیا  
حرف حرفش چون در یکدانه ایست

## گروش چشم

دردا که یک نفس دل ما را قرار نیست  
آوخ که این زمانه با ساز کار نیست  
بیچاره ایم و نیست کسی چاره ساز ما  
غم هست صد هزار و یکی غمگسار نیست  
مستیم ما ز نشئه صهبای عاشقی  
ما را سبزه و ساغزه مینا به کار نیست  
از دوست صمیم نشانی مجو که ما  
بسیار جسته ایم یکی در هزار نیست  
برگرددش فلک پتو بود اختیار ما  
ما را ضیا به گروش چشم اختیار نیست



## زندہ جاوید

امید راستی زین کجروان نیست  
زبانم شکوہ پرواز بتان نیست  
بہ سوای محبت مطمئن باش  
کہ این جا شود را بیم زیان نیست  
ز فتنہ های حسن عالم آشوب  
دلی آسوده زیر آسمان نیست  
تو خود را زندہ حساب وید گردان  
جهان بہر چند جایی جاودان نیست  
نفس از سینہ خود بر میاور  
گر از سوز و رون آتش فشان نیست  
ز جور آسمان سفلہ پرور  
مرا حرف شکایت بر زبان نیست  
ضیا درو نہسان را با کہ گویم  
کہ در محفل کسی از مہمان نیست

## جام سفالین

نصیب من اگر غم بہت غم نیست      کہ غم جز قسمتِ اہل ہم نیست  
 نباشد آشنای دردِ مظلوم      کسی کو کشتہ تیغِ ستم نیست  
 نشینم شاہِ در ویرانہ دل      کہ این ویرانہ کمتر از ارم نیست  
 قدم بیاب ترنہ اندرین راہ      کہ راہِ دوستی پر ہیچ و غم نیست

ضیاء جامِ سفالینم مبارک

مرا ہیچ آرزو از جامِ ہم نیست

## بگذشت

دوستانِ درِ من زار ز درِ مان بگذشت

مستم آن عاشقِ رنجور کہ از جان بگذشت

حیف صد حیف جوانی شد و پیری آمد

روی گل سیر نہ دیدیم و بہاران بگذشت

خندہ عیش شد و گریہ آلام نماند

خوابش وصل شد و کاشش بجان بگذشت

عظمتِ غمِ کرم و اہم کو بگفتن ناید

آنچہ بر جان من از گردشِ دوران بگذشت

## قصہ من

قصہ من بہ خاص و عام افتاد  
دین بھوم بہ جد مشکین  
طشت رسوائیم ز بام افتاد  
مرغب دل بہ بند دام افتاد  
کام یاران ز انجمن شیرین  
زہر تلخی مرا بہ جام افتاد  
می ہر اسم ز دوری منزل  
بخت من بکست کام افتاد

ہر بلائی کہ آفتاد ضیا  
بر من از چرخ کج خرام افتاد



## نغمہ تبریک

سور رفتہ باز آمد نسیمی از حجاز آمد  
صدای خندہ سحای غنچگان خیزد ز بر کلمین  
نوائی عنہ لیسان پی بر پی در گوش قیام  
بر دست قاصد باد بسیار از بہ مشتاقان  
چہ منگام سعیدست این تو کوئی روز عیدست  
بتازہ افشاری مفتخر گردیدہ ۶ فانی  
کلاہ امتیازی را نہادہ بر سر شہادت  
چہ خوش صبحی کہ می باشد نصیب ما سر از بوی

بیا بنگر کہ در محفل و گردنای از آمد  
تو ای جانفروای فرو دین در اہتر از آمد  
مگر در صحن گلشن کادوان گل فراز آمد  
نویدی جانفرو آمد پیانی و نواز آمد  
کہ آمد یار ماہ بان نشان امتیاز آمد  
سخندان کہ چو اہل عرفان سر فراز آمد  
ز بی دولت کہ حکمت پروردانش نواز آمد  
چہ خوش و بوی کہ از تائید کجاست کا ساز آمد

ضیا کو را بہ ۶ فانی بود چو نہ رو حانی

مبارکباد گو یات با ہزاران فونو نماز آمد

ار بنا بہت مفتخر نشان کہ خواہد ۶ فانی بتازہ امتیاز از جانب شہادت پاکستان

## روز آزادی

ہزار شکر کہ امروز شدہ وطن آزاد  
 ہا شہیم ز یوغ اسارت دشمن  
 شب سیاہ غلامی سحر شدہ آخر  
 ہمیں کہ زہر نہ خواندہ بیلان زہر  
 گذشت ہمہ اسیری و قفس داشتہ  
 رہا شدہ نہ اسیران ز بند محکومی  
 شکستہ ایم طلسم سیاست افونگ  
 بدکشان رہ حریت مبارک باد  
 نظام جور و تعدی بر آمد از بنیاد  
 رسیدہ است بیایان زمان استبداد  
 ہمیں کہ جنت سفر بستہ از چمن صیاد  
 فلک نوید رہائی بر پای بندان داد  
 کہ داشتند ز پیداد بر زبان فریاد  
 خوشا نصیب کہ روح وطن شد از شاہ

بہ خون خویش خریدیم ارض پاکستان  
 مدام باد الہی دیار پاک آباد





## شکایت زمانہ

چون سوز عشق در دل اہل حرم نماند

جان در عجب نماند توان در عجب نماند

ای وای روزگار کہ اندر زمان ما

آمین فقر و رسم غنا محترم نماند

بر کس براہ حرص و ہوس کامی نہ

مقصود خلق جز زر و دم و دین نماند

ولما شد است از پیش آہ شب تھی

در دیدہ عاز اشک سوگاہ نہ نماند

ز اہل ستم ضیاء چہ کنم شکوہ چون مرا

از اہل درد نیز امید کرم نماند



## حدیث نعت

باقناعت سے رازم کرده اند  
 دل تھی از حرص و آرم کرده اند  
 در نہادم دورا بہناوہ اند  
 بہرہ مند از سوز و سازم کرده اند  
 دل بہ این وہ آن نہ پیوند ما  
 کز وہ عالم بی نیازم کرده اند  
 شدہ نصیبم قطعات پروانہ ای  
 شمع سان وقف گاہم کرده اند  
 مبتلای در عشق سائندہ  
 بی نیاز از چارہ سازم کرده اند  
 دیدہ ام تو حقیقت بی حجاب  
 فارغ از حسن مجازم کرده اند  
 می گنجی حرف شوخم در بیان  
 رشتہ معنی درازم کرده اند  
 ای خوشا قسمت کہ در بزم سخن  
 بہچو مطرب بی نوازم کرده اند  
 واقف ستر ازل باشم ہمی  
 آشنای گمنہ رازم کرده اند  
 وہ چه رند پاک بازم کرده اند  
 مست عشق شاہ معنی ستم  
 نیست کمر خاک من از کیمیا  
 کرد صحرا ای حجازم کرده اند

## آمد آن روز

آمد آن روزی که درد آرزو در میان شود

بخت نما از فتنی بر خوشترین نمازان شود

آمد آن روزی که هر پیر وطن کرد جوان

آمد آن روزی که هر جان حزین شادان شود

آمد آن روزی که یابد قلب منجوران قرار

آمد آن روزی که رگش چشم مشتاقان شود

آمد آن روزی که آب رفته باز آید بجوی

آمد آن روزی که هر دشمن ما آسان شود

آمد آن روزی که برین چشم ما دیدار دوست

آمد آن روزی که جلوه سالی سخن آزان شود

آمد آن روزی که وطن آید همی

آمد آن روزی که جان چین آید همی



## متاع من

مسلمان چشم بیداری ندارد	دل دانای اسرارى ندارد
ز فخر خانقاهی ناامیدم	به تن جز روح بیماری ندارد
جنون افزون کند جوش عمل را	خود جز گفت و گو کاری ندارد
ز نام رهبری برگیر از وی	کسی کز رمزنی عاری ندارد
هر آن کومرگ را بگرفت آسان	و کرد پیش دشواری ندارد
هوس با عشق پیوندى نگیرد	شرر با شعله پیکاری ندارد
به آن گلشن سروکاری ندارم	که گلها دارد و خارى ندارد
بهایی نیست کالای مہنر را	متاع من خریداری ندارد



## نامہ دوست

قاصدِ فرخندہ فال از کشور ایران رسید  
 مژدہ بادِ ای دل و دہای کلفت پنهان رسید  
 گلشنِ امید آمد نسیمِ نو بہار  
 کشتِ خشک آرزو ز شجرہ باران رسید  
 بستہ بوم بر رہ قاصدِ نگاہ انتظار  
 ای نہ شا قسمت کہ آخر نامہ جانان رسید  
 نامہ عینر شمارہ کز سواہِ خط آن  
 بوی مشکِ روح پرور تا بہ مغربان رسید  
 زخمِ فرقت و اشتہم دور و جدایی و اشتہم  
 زخمِ نامہ سیدہ و درودمان رسید  
 نامہ الفت صفا آمد ز عقابی مرا  
 نشانی را کہ فی آب از چشمہ جہان رسید

## اقبال

نہ از زلف نگاران فی ترا بروی بتان گوید  
 نفیہ رہ نشین ترا جمال و اوضاع شان گوید  
 نہ زمین نکویان از طایق راستان گوید  
 نہ شست عاشقان وارو سخن از عارفان گوید  
 حدیث سوز و ساز عشق همچون فرمان گوید  
 کہ ستر دلبران را در حدیث دیگران گوید  
 نہ اسرار خودی گوید نہ اسرار خدا گوید  
 نہ تسلیم و رضا از صدق و اخلاص وفا گوید  
 ہمہ از کبریا خواند ہمہ از مصطفیٰ گوید  
 بہ کوش جان مشتاقان پیام آشنا گوید  
 زبان عشیان برگفتہ هایشس مرجا گوید  
 بیابش نوکری از جیات جاودان گوید

## جنس و فنا

شب دل من از تر پنهان بپتچ و تاب  
 دیدہ خنابہ بارم حلقہ گرواب بود  
 قطره قطره ریختم خون جگر بر زوی خاک  
 دین نہ استم کہ بہ قطره چو لعل ناب بود  
 نقد جان و دوست گرویدیم بہ بازار جہان  
 بہ کجا جنس فغا را خماستم نایاب بود  
 بسترہ بالین خود از خار و خار است خنم  
 خاک و جنس ہم چون منی را اللس و کوناب بود  
 پتچ و ریام نہ نیاید از جوانی چون گذشت  
 کچھ من و از نہ نیامدیم و خیال خوابت



## سوز و گداز

پنداری که آمدم در جهان از ملک تنم  
 ز سوز آرزو باشه نو احساس از تنگی را  
 مشوای دل پریشان ز انقلاب تازه گیتی  
 به بخشش این رهروانی بود بر دامن تنگی  
 کجا مانده ضیا سوز و گداز اندر سخن باقی

مگر آندم که روح زنده اش اندر بدن میرد  
 ز مرگ آرزو سنگامه های انجمن میرد  
 چه آئین نومی زاید ره و رسم کهن میرد  
 کس کند دل او جذب عشق و وطن میرد  
 دم گزنی اگر بسینه صاحب سخن میرد

## روزگار

فرست نیافتم ز ستمای روزگار  
 تیرست در کمان و کماندار در کمین  
 می از هم سران ز از منزلم خبر  
 سوزم تمام روز گدازم تمام شب  
 یک قطره بی ز شمه نصیبم نشد مگر

خونم فشرده بیخه عنمای روزگار  
 کنج امان کجاست به پینای روزگار  
 گم گشته ام به وسعت صحرای روزگار  
 این است روزگار من ای ای روزگار  
 جز زهر بیخ نیست به پینای روزگار



## نہاکی شوق

### یار

می کھنم ہر دم طواف کوی یار  
من جبین بندگی خم کرده ام  
گرم رفارم بر صحرای حیات  
جذبہ بی اختیار عاشقی  
مہو یاد یار می باشم دنیا  
بوکہ آید در مشت نم بوی یار  
زیر محراب خم ابروی یار  
در تلاش سایہ گیسوی یار  
می کشد بی اختیار نموی یار  
ای خوشا روزی کہ بینم روی یار

### بنگر

نالہ غم کشیدہ نم بنگر  
ای کہ در امن کشیدہ ای ازن  
بادی عیش خود دنت دیدم  
تو کہ داری سر نشا مہم  
آہم بروت بر جانب تو  
ای سہی سرو بوستان شباب  
من کہ بودم ہمیشہ ناراحت  
بممل آسا پییدہ نم بنگر  
جیب و دامن دیدم بنگر  
زہر حسرت کشیدہ نم بنگر  
بار محنت کشیدہ نم بنگر  
با صد اقیسہ دیدم نم بنگر  
چون بنفشہ دیدم نم بنگر  
زیر خاک آید دیدم نم بنگر

## من و تو

تو بوی از باب بربط و طاووس و چنگ

من گویم از سنان و خنجر و تپ و تفنگ

تو بوی از نوا و نغمہ و آبنگ و ساز

من ز شور کوس رزم و شیون شیوہ جنگ

تو بھی بوی زنگ و رامش و قصہ و رنم

من بھی گویم ز تیغ و ترکش و تیر و خنک

تو بوی از سبزو ساز و مینا و می

من بھی گویم ز اسس و تیشہ و بیل و گلنگ

تو بھی بوی ز عیش و عشرت اہل نشاط

من بھی گویم ز اندوہ و غم و لہای تنگ

تو بوی ز اطلس و کمنجاب و بیاب و حیر

من گویم از پلاس و بویا و فرش سنگ

تو بہ ذکر حلقہ های دایم زلفت و لبری

من بہ فکر دایم موج و حلقہ کام نمنگ

نوائی شوق

من گویم از ثواب و زاهدان پاکباز  
تو بگونی از شراب و شادان شوخ و تنگ  
من بھی گویم ز سودا تو بھی گونی ز سود  
تو بترسی از زیان و من ز بدنامی و تنگ  
بستر و بالینم از خاک جس و خارا و خار  
وز برای تو میآید حای رنگ و رنگ  
آنچه را تو سود خواهی بست در چشم زیان  
و آنچه را تو شهید وانی هست در کام شکر رنگ  
جاوه ات فرنگ ها در است از من ای عزیز!  
منزل خاک حجاز و منزلت ارض فرنگ



## مہر خاموشی

از غم پیمان جگر خون کردن ام  
 سینہ را از داغ کردم لاله زار  
 سر به سواد داده ام در عاشقی  
 سر به خاک و خاک بر سر بوده ام  
 نفس دُون خوار و زبونم می کند  
 زندگی خواب است و افسون زواہی من  
 مہر خاموشی زوم بر لب صیا

ز اشک خونین چہرہ گلگون کردن ام  
 دیدہ را از گریہ بیچون کردن ام  
 گشت کوه و دشت با من کردن ام  
 در وفا تعلید مجنون کردن ام  
 آہ من تکیہ برایت دُون کردن ام  
 اعتبار خواب و افسون کردن ام  
 خویش را از فتنہ مأمون کردن ام



## رستمکاری

ز فکرِ بیش و کم رستم ز رنجِ این و آن رستم  
 بر سودایِ محبت از غمِ سود و زیان رستم  
 ز لوحِ دل و دوشستم خیالِ ماسوار امن  
 خدایار بنده گویدیم ز عیبِ بندگان رستم  
 چو دوستِ جنونِ داوم عنانِ اختیار را  
 ز آشوبِ زمین از فتنه‌های آسمان رستم  
 طلسمِ پوششِ شکستم ز قیدِ خود برون حتم  
 ز خوب و زشتِ عالم و ز بد و نیکِ جهان رستم  
 ز افسونِ خرد رستم چو کردم عشقِ رازِ بر  
 چو صهبایِ لفتینِ خورم ز آسیبِ گمان رستم  
 ازین روزی که با ابلِ حرمِ عهد و وفا بستم  
 ز مکرِ بر زمین رستم ز تزویرِ بستان رستم  
 ز شترِ آبِ بر من در سایه‌ی یزدان شدم امین  
 صنیا چو آن بنده‌ی جانان شدم از بیمِ جان رستم

## نوا

آتش به جان ساز ز سوز نوا زوم  
 ای بی خبر بین که نوا از کجا زوم  
 صدق و صفا ز اهل هوا داشتیم امید  
 بستم بر آب نقش کرده در هوا زوم  
 بیگانه و ابله و شش را بر روی من  
 چون وقت احتیاج در آستانم زوم  
 رسم زمانه بین که مرا نیش زد ز کین  
 با هر که دم ز الفت و مهر و وفازوم  
 شاید بگویش دوست رسد ناله های من  
 مجنون صفت بگو و بیایان صا زوم  
 رفتم قلندران ز دنیای پر فریب  
 بر عشرت و نشاط جهان پشت پا زوم  
 خود سوختم به سوز نواهای خود صد بیا  
 وز گرمی نوا به جهان شعله زوم

## جذبہ شوق

نہ از پیش و کم اندیشم نہ فکر این و آن دارم  
نہ سواد می است از مہوم نہ پروای ز میان دارم  
قرابجان دین دنیا من جویم کہ دامن من  
نیاسایم دین تا بر سر خنجر آسمان دارم  
کسی را بر زبونی حاکم عالم نمی سوزد  
چہ شود از من بہر آن آشنا نہ جهان دارم  
بیاد بازیگم این دل کہ از عشق تو معمور است  
من می جان از برای تو بہین یک ارغوان دارم  
پسندای کہ افسوست در دل جذبہ شوق  
نصیب پریم ولی و کتابہ روح جوان دارم



## آرزو

پندارید یاران آرزیدن آرزو دارم  
 بہ خون و خاک چون بسمل تپیدن آرزو دارم  
 پیانی مشرودہ قتل اسیران باز می گوید  
 ولی من از لب قاتل شنیدن آرزو دارم  
 بہ بازار محبت آمدم اما تمہید ستم  
 بہ نقد جان متاع غم خریدن آرزو دارم  
 نگو اہم در بہاران سیر باغ و بوستان دیدن  
 ز داغ دل چمن ہا آسردیدن آرزو دارم  
 نقاب از حسن جان پرور بر افکن حسرت لہ  
 کہ روی روشنت یکبار دیدن آرزو دارم  
 چرا او امن کشی از من کہ من برو امن تہ می جا!  
 بہ رنگ قطرہ اشکی چکیدن آرزو دارم  
 ز صہبایی کہ در شور افکنند اہل محبت را  
 صنیایک جو سوز گزنی کشیدن آرزو دارم



## فتنہ فرنگ

ز من خوفِ قفس دارم ز فکرِ آشیان دارم

چمن زادم بہ دل اندیشہ بی از گلستان دارم

پنداری کہ من از فطرتِ صیاد می ترسم

بہ خاطر بدگمانی صا ز خوی باغبان دارم

زمین و آسمان زیر و زبر سازم اگر خواهم

درون سینه پر شورِ محشرِ جانمان دارم

بہار آغاز کرد و در چمن چون غنچه ای دیدم

کہ من در فصل گل بھی ز تاراج خزان دارم

فرنگِ فتنہ های نو بنورانی کند سامان

صیاد در ذل علم از آینه ناپند و ستان دارم



## ارمغانی از پاکستان

پاکستان اشخاصی بستند که به ایران و زبان فارسی و فرهنگ ادب ایران عشق می ورزند و آشنایی که ذوق و طبع شعری دارند اشعاری را به زبان فارسی می سرزنند. آقای دکتر سجاد علی محمد فانی وابسته سابق فرهنگستان پاکستان در ایران که هفته گذشته بیست و پنج سال قوری از ایران برای چند روزی به شیراز آمد نوزلی را از یک نفر پاکستانی به اسم ارمغان برای ما آورد که ما هم آنرا بخواندگان پارس بدی می ویم گویند این نوزل دو دو شعری که راجع به شیراز گفته و در شماره های پیش پارس چاپ شد، شاعری است پاکستانی به نام آقای ضیا محمد متخلص به ضیا که در یکی از مدارس پاکستان با فابی زنده ریس می کند: (روزنامه پارس شیراز، شماره ۳۲۳۶)

دردی که به دل بست به درمان نفروشم  
چالی که به جیب است به دامان نفروشم  
باکان که اشک سحر را ندسم من  
دین داغ جگر را به گلستان نفروشم

## نواای شوق

کلائی و فانی نغمہ ششم بہ زور و سیم  
 بالعل و کمر دولت ایمان نغمہ ششم  
 من مریم کافور نیکیم عوض زخم  
 ذوق خلش ناک و پیکان نغمہ ششم  
 سرستم و این مستیم از پادہ عشق است  
 یک جزو ازین می بہ نستان نغمہ ششم  
 درپوشم و درویشی من مایہ فخر است  
 این جنس گر مایہ بہ شامان نغمہ ششم  
 جمعیت نما تا کہ بہ ست آمدہ و شہار  
 با زلف پریشان نکار ان نغمہ ششم  
 با عشق پروریز بنختم غم فرحہ  
 انعام نہ او نہ بہ سلطان نغمہ ششم  
 با فقر و غن مال جہان راستم  
 من طلبہ افلاس بہ ایمان نغمہ ششم  
 نامم بہ تنبیہ سستی و سائبم بہ قناعت  
 با نغمہ غم نغمہ ششم ای نغمہ ششم  
 محرومی جاوید بہ سامان نغمہ ششم  
 با فطاطب بہ رخ فراوان نغمہ ششم

## احوال پریشان

سن از حوالِ خواہی دوست چون آئینہ جبراً  
 منی دلم چسان گویم ز شورش های پنهانم  
 کی ز تنم کی مدہم کی دردم کی در مان  
 کی مجنون و غلینم کی مسرور و شادانم  
 کی بچم کی راحت کی عسرت کی عشرت  
 کی اُمید سامانم کی حسرت بدانم  
 کی آرم کی لغز کی ماتم کی شادی  
 کی چون شبنم دربانم کی چون صبح خندانم  
 کی از علم ہی سوزم کی با علم ہی سازم  
 کی چون غنچه دل جمعم کی چون بو پریشانم  
 کی در عقد ام غلطانم کی از سر نوشی قصان  
 کی بر پیشتن نازم کی از خود پیشانم

## نوائے شوق

گئی چون شمع از سوز درون خاموش سویم من  
گئی چون بلبل از درد نمان فریاد سازم  
گئی ز اندوہ ناکامی نشینم سز بچیب اند  
گئی در عرصہ شوق وقتا گرم جو لافم  
گئی بی اختیار از سختی اختیار می نام  
گئی بر لب فغان از زخم ناکہ های خویشام  
ضیامن تا کجا گویم حدیث درد پنهان را  
ز معنی حال شودم و بشم خاموشی نام



## نشست ایم

صد جہد و پیش و نحو تماشا نشستہ ایم  
دستی نہادہ بر دل شید نشستہ ایم  
تا کہ سعای خویش سپردیم با خدا می  
فراخ نرج و زحمت بیجا نشستہ ایم  
دیم بسیار و جهان است بگذر  
غافل ازین حقیقت کبری نشستہ ایم  
پیچوده ایم راہ نشیب و فراز عمر  
اکنون بہ فکر منزل عقیب نشستہ ایم  
خواہیم ہمہ می کہ بود آشنای راز  
دامی نہادہ از پنی عنقا نشستہ ایم  
اہل بہا بہ قعر تری او فتادہ اند  
ما از غنا بہ اوج تریا نشستہ ایم  
از دست خلق بود ضیا جان ما بہ تنگ  
گفتیم ترک شہر و بہ صحرا نشستہ ایم

## آشودہ دل

در کوی آن نگار دل آرا نشسته ایم  
گوئی به سخن جنت مأوی نشسته ایم  
از ما پرت چیست سر انجام روزگار  
داسته از علایق دنیا نشسته ایم  
شاید که دوریام به مانشنگان رسد  
در بزم یاد صورت مینا نشسته ایم  
از دغما می سینه و از گریه عاف چشم  
گاہی به باغ و گاہ به دریا نشسته ایم  
مادر، توست پیش طیبیان نمی برم  
آشودہ دل زرنج مداوا نشسته ایم  
فی قوم و رفیق ز رزم نه تم سفر  
در راه عشق بکس و تنها نشسته ایم  
تسلیم کرده ایم ضیاء جان و دل به دست  
بجز چو نه زمین از امدان نشسته ایم

## احوال محبت

مرا گویند یاران شاعر معنی طراز استم  
که احوال محبت را چو ابل را زمی گویم  
بم رود و غم عشاق را پیرایه رنگین

نیاز عشق را بم با آوای ناز می گویم  
بند اسلوب خودم داستان شوق مترا

حدیث آرزو را با هزار اندامی گویم  
کی از خانقاه و گله زبنت خانه سخن رانم

گهی از کعبه و گه از کلیسا با زنی گویم  
هی از سلفوهای زلف مشکین می زلم حرفی

گهی از غمزه های چشم افسون سازی گویم  
گهی از ساقیان با ده پیا گفت گو دارم

گهی از مطربان زمزمه پرداز می گویم



گئی ذکر شہیدان وفا را در میان آری  
 گئی ز سر گذشت کتکمان نمازی گویم  
 گئی گویم ز سر افکنده کان کوی ناکافی  
 گئی از حال خوش گمان مہ فری گویم  
 ضیامن ہرچہ گویم باشد از فین دل مستم  
 گوازی سحر فسون خورم راز مجازی گویم  
 حدیث سوز و سادہ درد مندان محبت را  
 بطرز ارباق بلبل شہ از می گویم



## اسرارِ خلوت

حقیقت در وہاں را جز بہ طبل دل نمی گویم  
 من ای یاران سخن بی شود و بی حاصل نمی گویم  
 چو در آن از جلال و ہیبت سخن می زد حرفی  
 پندام در آن ز جوبِ سطوت باطل نمی گویم  
 در آن چو پای بہت بہت زوق دست بیابانی  
 ز سخن عسای راد و دوری منزل نمی گویم  
 بہ سربست تابانی ندادم پیچ و شمار  
 بود تا ناختم از عقده مشکل نمی گویم  
 پیرس از آپذیری گوید سر و شش غیب گشتم  
 کد من اسرارِ خلوت را سرِ محفل نمی گویم  
 بہ دریای تلاطم خیز، در انم کشتی خود را  
 ز من از شور طوفان پرس کز سال نمی گویم  
 سخن ها از وہاں زخم بسمل بر زبان دارم  
 دنیا من از زبان خنجر قاتل نمی گویم

## سوز و ساز

درمان درد و رنج عالم نیا فقیرم  
 گھنٹی سرود و نغمہ و ساز است نیک  
 خور و یوم صد جراحیست و مریم نیا فقیرم  
 ماہرز فغان و نوحہ و ماتم نیا فقیرم  
 بیہودہ و تلاش مسرت نیا فقیرم  
 کاندہ سرای و بزر بجز غم نیا فقیرم  
 از سوز و ساز خویش نغمتیرم با کسی  
 بستیم لب ز راز چو محرم نیا فقیرم  
 چند نکتہ جستہ ایم ضیاء ز بیکسی  
 جز یاد یار مونس و ہوم نیا فقیرم

## ای درینجا!

ای قریب خاطر نمانشاد من  
 می تو بہ ہنوز جگر و یاد تو  
 وی بہا گمشدن بہا بہ من  
 آہ تو فارغ شدی از یاد من  
 گشت ز بید او ہجر این تو  
 ای درینجا تو نہ ای واد من  
 قہقہہ درد و غم نہ گفتہ ماند  
 شد گمرہ اندر گلو فریاد من

## سوزِ نھان

ای بی خبر ز کرمی قلب تپان من  
آگہ ز ای زلذت سوزِ نھان من  
گفتی بہ من کہ دہنم از سیم و ز تھی ست  
غافل شدی ز دیدہ گوہر نشان من  
یارب! چہ بود جرم و خطایم کہ اوقتا  
بارِ گرانِ غم بہ دلِ ناتوان من  
من سوختم در آتشِ پھان ولی دلیغ  
بر حالِ من نسوخت دلِ دوستانِ من  
چون عندلیب زار کم نالہ ہا ز درد  
شاید رسد گوشِ عزیزانِ فغان من  
ای دوست لبِ مہند کہ شیرین شو دہمی  
از حرفِ تلخِ تو لبِ کامِ دھان من  
بس گرم و دگداز بود شعرِ تو ضیا  
از شعلہ نوا زوی آتشِ بہ جان من

## نہاوی شوق آہستہ

بہشیم اہل دل کدوم مقام آہستہ آہستہ  
 مراشدہ کدوشش کدوون بہ کام آہستہ آہستہ  
 فغان از خاطر شوریدہ بلبلی بھی خیزد  
 نیما جانب گلشن خرام آہستہ آہستہ  
 صدای جہذا برخواست بچہم از لبستان  
 سہوی میناز می آید کدوم آہستہ آہستہ  
 ز خواب آن شوخ چشم مست را آرام بگشاید  
 کت شمشیر بران از نیام آہستہ آہستہ

## چہ پرسی

بہای علم از جا عمل چہ پرس  
 چہ پرس کیفیت برستی ز ہشیار  
 ز ہرن از رہ منزل چہ پرس  
 چہ لالت عاست و دین خود تپیدن  
 ز بسل پرس از قاتل چہ پرس  
 ز بہتالی کہ برتش یاد باشد  
 ز ہرن از رہ منزل چہ پرس  
 حدیث بہر از سال چہ پرس  
 ز بسل پرس از قاتل چہ پرس  
 ز ہشت و خرم و حاصل چہ پرس

ضیاء از خویشتن بیگانہ ہستم  
 تو احوال من بیدل چہ پرس

## امید نگاہ

گم از کابل خمدار بگشای	لم با عنقودها از کار بگشای
بر افکنی پردہ از روی دل افروز	تغاب ز مطیع انوار بگشای
دعایان را باز کن از بہر گفتار	در کجینہ اسرار بگشای
قیبان را زبان طعن بر بند	لب شکر فشان یچار بگشای
سوار من گشا دستم در دل	بیاد در منزل خود بار بگشای
گرفتار طلبیم مستقیم من	مرا این مقدمہ دشوار بگشای
ضیا آمد بہ امید نگاہش	نظر بر عاشق نادار بگشای



## پیوندِ گسختہ

عبارتتہ حاور چار سو انگشتی رفتی  
 بہ فرق خاکساران خاک حسرتِ بختی رفتی  
 گرفتی ساغر می از قیبِ فتنہ سامانی  
 بہ بزمِ بادہ خون آرزویم ریختی رفتی  
 صاحبِ تلخ کافِ باز تو جستم غلط کردم  
 بلا بل و شرابِ زندگی آمیختی رفتی  
 مجبِ بی تم صیادی ز صیدِ خود شدی غافل  
 کمنہ گیسوان در کردم آویختی رفتی  
 بھی گرم رفو چاک گریبانِ تشار  
 تو ناگہ آمدی پیوندِ جا بے بختی رفتی

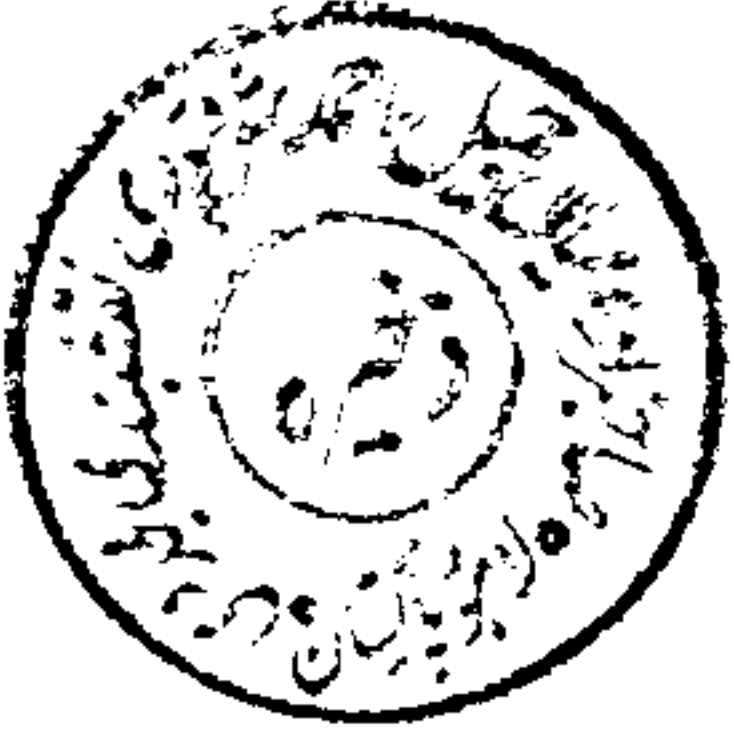


## سعادت دیگر

امروز سعادت دیگری بر من رو کرده است کہ یک شاعر  
شیخو انگار پاکستانی را دین روزگاری کہ بازار فارسی از رونق  
افتاده، به علاقہ مندان زبان فارسی معرفی نمایم. و این شاعر صاحب  
معلم فارسی در پسرور است.

(دکتر خواجہ عبدالحمید عرفانی)





مختصریات

## جوہر شناس

پیرس از دیدن جوہر شناسی  
سروشک دیدن گوہر نشان چسیت  
توای ناآشنای غم چه دانی  
نوامی شاعر آتش به جان چسیت؟  
”ضبا“

## پہنہ ماور

یکی از خاطرات طفلی

ہنسی یاد دارم کہ ماور مرا  
 ہر بستگی و برتہ بیش جوانا  
 کہ تاق جان رسیدست وقت نماز  
 ز حق دل چرا گشت غافل ترا  
 چرا شد فراموشت آن زکار  
 تو واہ ماور ہر اور ز یاد  
 ترا دست پاد او چیشان گشت  
 ترا صورت آہنی آن فریب  
 دیغا کہ با این ہر آنکی  
 برہ جان من اراہ مسیحا سپار  
 نہ برد حق جبین تیار  
 چو غافل شدم از نماز عفت  
 چنین حرف شیرین ترا شکران  
 چرا کردہ ای گفت و گو را ہر روز  
 ازین لہو و بازی چہ حاصل ترا  
 نہ واہ ترا نعمت بی شمار  
 نہ بہر تو کوششہ شکر ہر  
 سہ اواز تو مہر با غفلت ہر گشت  
 ہر تن اندر تن انسان مہر  
 لہو خاطر تو ای پاد شس تن  
 بہ شکر کرم ہما شس ہر ہر کز  
 نہ گفتن و شہوتا شوقی سرفرا

پیمانہ راند زنا بستگی حرف نریم  
 کہ چشم شد از گریہ لبریز شدم  
 شدم شوی مسجد چو دیوانگان  
 دل از گری حرف مایه تپان  
 نمانم نہ عجز پیش کریم  
 کہ جرم بخش ای غفور الرحیم  
 نم بندہ بی غرق بحر گناہ  
 بہ شو گم شدہ از تو گم کردہ راہ  
 این زندگی بسکہ شرمندہ ام  
 بہ فضل تو مستم اگر زندہ ام



## پہلے سالگرہ شاعر

پہلے سال عمر عزیزم گذشت  
تو گوئی کہ بہتر نہ دم گذشت  
ہم با ہوا و ہوس ساختم  
دف بامساج پیر و اختم  
سر آمد بہ عصیان جوانی مرا  
یہ شد رخ زندگانی مرا  
بغفلت بر آورده ام یہ نفس  
مرا شیوہ جرم و خطا بود  
چنان خواب غفلت و چشم بست  
کہ دستم شد از کار و کامزدست  
چونما گاہ برہاشتم سر از خواب  
نشان ندیدم ز عید شباب  
و کین کین از تافت چه شود  
کہ باقی نماند آن فراخی کہ بود  
چو زویم یہ گشت موم سفید  
ز آئینہ شود چه وام آمید  
ایغا کہ شبہ ز نغمہ روان  
ربوہ از کف خیار عنان  
چنان کہ سادہ فغانی روم  
نہ از کجیم کجا می روم  
بتا کہ نمایم ہم بہ باہ  
چو من کس ز کردہ پیشات مہاہ  
ہی با ہمہ حال زارہ ز بان  
کہ چشم سدا این صد از اندون

ضیاء کو یہ از غم ترا دل شکست

غنیست بدان فرصت را کہ بہت

درد سوختن زوای شوق  
پسند آموزگار

مراپند پیرانه داد او ستاد  
چنین گفت آن نکته داین کهن  
که ای دانش آموز نیکو شعار  
بهر وقت خدای تو تحصیل کن  
برگشتش کرای و ز غفلت گریز  
به فرود آمدن کار امروز را  
زیاد به آموز دوری گزین  
به پنا بزرگان ہی دار گوشش  
به آغوشش پرورد ما در ترا  
برای تو خون جگر خورده اند  
ز فرمان شان پیچ که سر متاب  
ادب را ز دستت مده زینهار  
ادب شیوه بر نکو طینت است  
کلید در کامانی است این  
کنم در حق تو زیزدان دعا

که رحمت بر آن تربیت پاک باو  
چو راندا زره لطف و احسان سخن  
شب و روز می باش موقوف کار  
بکسب سبز سخت تعجیل کن  
به تن پروری آبرویت مریز  
به دیروز کن کار و دیروز را  
نکو کار باید نرا بهمنشین  
اگر بوش واری نصیحت نبوش  
پدر دست بنهاد بر سر ترا  
ترا با صد اُمید پرورده اند  
که تا از سعادت شوی بهزیاب  
که اندر دو عالم شوی کامکار  
جو انرد را زیور و زینت است  
چراغ ره زندگانی است این  
: علم و ادب بهره بخشند ترا

## نیم شیراز

شاعر بنروز پاکستانی آقای ضیا محمد ضیا معلم فارسی در ویرستان  
 ہستی پسند نزدیک سیالکوٹ زاوگاہ علامہ دکتر محمد اقبال پاکستان  
 کہ خوانندگان بہ آثار شیرین و دلپذیر ایشان کہ ویراس چاپ شدہ  
 آشنائی دانند نامہ ملی بنام بدیر این روزنامہ نگاشتا اند کہ از عشق و علاقت ایشان  
 بیشتر از مردم این دیار حکایت کنند ما بہین نامہ گویند کہ نامایہ پاکستانی  
 زاوگاہ از عشق و ہوس بسیار خوب سرودہ شدہ و ویراس چاپ  
 می کنیم و امیدہ ایم شاعر را بزودی بشیر ازو بیان شو و بیاییم و چنانکہ شو  
 کشتہ است: ہمی خواہیم چو نم شاہ ایم بہ پرواز  
 ہم در محفل پاکان شیراز

(روزنامہ پارک شاہ ۲۰۲۲)

نیم از گلشن شیراز آمد  
 بگویم آب رفتہ باز آمد  
 برفش آن نسیم نغمہ پرو  
 مشام آرزویم شد معطر

انارز منکر بنروز پاکستانی حضرت قاضی فیصل اللہ شرفی ویر و نامہ پارک شیراز شاہ

چہ خوشی تھم چہ فرخندہ نصیم  
 بیاورد از من شیر از جامی  
 پیانی شوق انگیز و جنون خیز  
 پیانی کز صمیمیت نشان است  
 پیانی کز موت یادگار است  
 چشمیم بادہ از خمخانہ پارس  
 زین منت پیر مغام  
 منم از عاشقان اہل شیراز  
 این جذبہ مہر و وفا بند  
 ہی خواہم چو مرغ آیم بر پر از  
 چو نقش پانچیم بر دیار  
 طواف مرقد سعدی کنم من  
 کنار آب رکناباد گروم  
 بنبار آن دیار علم و عرفان  
 ولی سوزم ز داغ نارسایی  
 منم آن بلبل فریاد سامان  
 تنایم فسرد اندر دل من  
 بہ حال خود لواہیچ فغانم  
 کہ آمد قاصد از کوی جیہم  
 رساند از حضرت شوق پیانی  
 طاب ز فرحت افزا بخت آمیہ  
 ز شہ حافظ جاہ و بیان است  
 ز شہ سعدی معجز نگار است  
 شدم سرشار از پیمانہ پارس  
 کہ داد ارزان چنین رطل گرام  
 کہ در صدق و صفا بستہ ممتاز  
 بہ راہ و رسم الفت آشنایند  
 رسم و محفل پاکان شیراز  
 فروزم چشم دل از حسن دلدار  
 جبین بر تربت حافظ منم من  
 بہ گلگشت مصلی شاہ گروم  
 کشم چون توتیا در دیدہ جان  
 تپہ جام ز درد بینوایی  
 کہ نالہ زار در یاد گلستان  
 چہ پرسی از دل بی حاصل من  
 کہ دور از صحبت صاحبہ لافم



روزِ سعید

بر پای شوق پیو دمِ رهِ دور  
 ز پسرِ وِ رِ آمدم در شهرِ لاجورد  
 که بینم چهرهٔ روشندان را  
 کتم از هر زنی ها پاک جان را  
 تعالی اللہ چه شکام سعید است  
 مرا این روز به از روزِ سعید است  
 بر ملک نشدنی آبا گشتم  
 ز دیدارِ نفسی شاد گشتم  
نفسی آن حکیم نکتهٔ پرواز  
 که دانشش می کند بر ذات و ناز  
 همین فرزندِ خاک پاک ایران  
 سخن گوی و سخن سنج و سخن دان  
 امیر کاروان علم و فرهنگ  
 سخن از حسن شفیق آفرینم چه  
 بسیار که روان علم و فرهنگ  
 شفیق آن استادِ نکتهٔ پرواز  
 تو گویی بود مادی همه مهر  
 او بی پاک طبع و پاک گفتار  
 بمنزوان و بمنزین و بمنزور  
 که باشد خامرانش بر گهر بار  
 بیب جاپون مرده و خورشید بزم  
 ستاره برده استادِ معتمد

پتو داد دست نهاد در دست شانین

سیم از زمین بر آسمانین

۱- ستاره سعید نفسی استاد شاد و شفیق

## ارمغان تشکر

بہ خدمت ملکہ ملک معانی حالہ سیمین بہبہائی

کونجھتہ شاہ و فیروز است امروز	عالم اللہ چہ خوش روز است امروز
بہم از یاد مقصود تر شد	نہال آرزویم بارور شد
نسیم از جانب ایران وزید است	بہبت نام بہاران در رسید است
شدم روتازد از فیض ہم آن	بہتر بشلفت چون گل از دم آن
ہمایون قاصدی از دور درآمد	تمنای دلم آخر بر آمد
نشستم روز ہادر رگزارش	دشب ہامی کشیدم انتظارش
ز خاک حافظ و سعدی و خیام	بیاید آخر آن پیک بک کام
ز اقلیم سنائی و نظامی	ز امن زوق و عطار و جامی

۱ خانم سیمین بہبہائی شاعرہ بزرگ معاصر ایران کہ مجموعہ اشعار خود "جای پاؤں" بناکارندہ ایدہ فرمودند۔

بما شد سایه گستر بر سر من      تو گوئی دلبر آمد در بر من  
 بدستم نامری از دوست و داد      ز حال یار نا دیده خبر داد  
 پتو خواندم نامه اُلفت شامه      ز شادی ها بگنجیدم به جامه  
 دل و جانم فدای نامه دوست      که باشد رتخی از خانه دوست  
 ز تنها نامه غیر فشان داد      کتابی نیز از وی ارمغان داد  
 کتابی، دستر گلهای رنگین      کتابی، دفترِ اوراقِ زرین  
 کتابی، مخزن افکارِ سیمن      حسین محمود اشعارِ سیمن  
 ز میوه های شیرین تازه خوانی      ز قند پاری نوش ارمغان  
 به ساق بدین جان آورم پیش      که بر لب تشنگان دار و نظرِ پیش  
 بروی من در نماند بگشاد      بدستم جامِ صهبای سخن داد  
 منم خاک در میان او      اسیرِ گردشِ پیانه او

جبین بر جای پای توی نهادم

به خاک بندگی بیخود رفتادم

الا ای محسن، الا تبارم      به کردن بار احسان تو دارم  
 نبودم کوچک لطفت را ز اوار      کرم فرموده ای تو بر من زار  
 منم مننون تو از جان و از دل      شدم با تیغ احسان تو بسمل

نوای شوق

ما از دوستی پیغام دادی  
 ز بجای پانرا کردی سه افراز  
 چو من از باد فینس تو مستم  
 نیم بر چرخ بهره ور از دیدار  
 نمودیم در سخن روی ترا من  
 شود روزی که آیم بر در تو  
 سخن با تو از دل باز گویم  
 سه خود را نغم بر جای پایت  
 ولم را کرده ای از نیش غم ریش  
 نغم آگاه از درد و غم تو  
 شریک ناله و آه تو بستم  
 نوای شاعر درد آشنایی  
 بنه مند موثر بر کجا هست  
 سخن از دل همانا گفته ای تو  
 کلامت پر تو نور تجلی ست  
 نوای دلگداز درد مندان  
 به دست تشنه کامی جام دادی  
 کند بختم بخود از فزونی ناز  
 دما گوی تو باشم تا که بستم  
 شدم نا دیده در مهرت گرفتار  
 تو گویی با تو بستم آشنا من  
 چو درد دل نشینم در بر تو  
 حدیث سوز باد مساز گویم  
 سرایم نغمه شکر عطایست  
 در غم سوختی از شعله خویش  
 کد بستم اندرین غم همدم تو  
 رفیق منزل و راه تو بستم  
 بیاشد درد دلما را دوایی  
 کلاش و گلش و جانفرا بست  
 گمراهی معالی سفته ای تو  
 کلامت باوه سر جوش معنی ست  
 حدیث سوز و ساز درد مندان

کلامت شرح غمهای نهان است      کلامت درد و لہار بیان است  
 زبان بی زبانی های افرا      بیان خسته جانی های افرا  
 حدیث در وضیہ از جوہر صیاد      فغان بیکسی از دست پیداد  
 سخن میگوئی از درد دل ما      ز سوزتست سازِ محفل ما  
 بہ محفل دمبدم آتش بر افروز      دل ما را بہ سوزِ خویشتن سوز

ترا در دل غم انسان فزون باد  
 فزون بر لخط سوز اندرون باد

## بگو بادوست

تو ای پیک سبک کام و بکتاز      خرامان شو بہ شوی شد شیراز  
 بگو بادوست دانشور من      کہ ای یار گرامی کومہ من  
 اگر در شعر من دیدی خطا را      بہ چشم کم مہین بر من خدا را  
 مکن نغمین بہ طبع نارسایم      کہ من با خامی خود آشنایم  
 کہ شد نغمہ ام خارج ز آہنگ      ازین کوتاہیم دل را مکن تنگ  
 بہ مستان نوا پرواز بودم      کہم اندر نغمہ های ساز بودم  
 ز کیفیت نغمہ کردیم چنان مست      کہ در ہم ہشتاد آہنگ از دست

## صہبای سخن

ز صہبای سخن سرشار بستم  
 در ساز ست از فریاد لبریز  
 نواکی من کہ بست آتش بدمان  
 چو آنکب عراقی می کنم ساز  
 پیود طرزِ حجازی باز گویم  
 حدیث من کہ چون قند و نبات است  
 گوی گویم ز میشابور و شروان  
 گوی از طوس خواہم گاہ از جام  
 من از روی صفاد دیدہ جان  
 بدہ جام از می دیگر بہ دستم  
 دلی دارم فدای نام حافظ  
 نشستم سالہا بر خوانِ سعدی  
 وقف خوان از گلستان بودہ ام  
 رہتی ذوق روحانی گرفتم  
 ز جامِ رومی و عطار مستم  
 سرایم نغمہ ہا از روم و تبریز  
 بود از پرودہ ساز خراسان  
 شوم با اہل عرفان نغمہ پرواز  
 سخن ہا از مقامِ راز گویم  
 گہی از غزنیہ و گرا از ہرات است  
 گہی از مشهد و قزوین و کاشان  
 گہی از قونینہ گاہی ز بسطام  
 کشیدم سرمہ از خاکِ صفایان  
 کدمن از باغِ شیراز بستم  
 چشیدم جرعمہ ہا از جامِ حافظ  
 بسی گل چیدم از بتانِ سعدی  
 بہ بر اندر دستان بودہ ام  
 شراب تند عرفانی گرفتم

چو رفتم با اردت پیش عطار  
 خود اندوختم از "منطق الطیر"  
 شدم روتازہ از فیض نظامی  
 سخندان از نگارستان شدم من  
 بہارستان جامی چیست ای دست  
 زیر کلمش شعر سنائی  
 حدیقہ چیست؟ گلزاری ز حکمت  
 سیاست نامہ طلوسی چو خوانم  
 مرا گر فکر روشن طبع عالیست  
 نوالی ہر چہ می بستم مرا داد  
 چو بودم از شراب شعر مخمور  
 شدم چون ہنشین ابن مبین  
 مرا شعر عراقی جسم و جان سوخت  
 ز خاقانی و فردوسی و خیام  
 کلام فرخی سیستانی  
 ز قافالی سخن آموختم من  
 شدم از روحیاش مست و شرار  
 صفا آموختم ز اقوال ابو الخیر  
 مرا جام از محبت داد جامی  
 جہان بین از بہارستان شدم من  
 سر سر مغز دانشش مست بی پوست  
 نصیب من شدہ ز کیمین نوالی  
 کلماتی ز عرفان حقیقت  
 کمنہ فکر برگردون رساندم  
 ز تعلقات اخلاق جلالی سنت  
 بہستم از سعادت یکبیا داد  
 مرا از انوری شدہ پیدہ پرنور  
 چشم من گشاد آمد آروین را  
 نغانی و دلمندہ شعلہ آروخت  
 مرا در گوش جان آید صد الہام  
 بود گنج گہر حای معانی  
 ز کرفی حای فکرش آموختم من

نوائی شوق

ظلم زیر کم داد تیب و تاب	غنیمت در نبود از دیده ام خواب
دل کمزنا را چو بچو رباب است	ز فیضان قلندر بهره یاب است
گرافی را چو کردم رهنما من	به فکر تازه گشتم آشنا من
در این مستی و کیفیت حال	بود از شعر شهر انگیز اقبال
دل بشکفت از اشعار سرد	سرور می دهد گفتار سرد
شناختن جوان بهار و دیندایم	به طرز ایرج و پروین فدایم
نظیری، ہاتفی، بیدل، رضایی	ابوالفضل و ظہوری و علایی
حزین و صائب و فیضی و قدسی	شہیدی، آصفی، اہلی، فروغی
ظہیر و عارف و عشقی و محضی	قتیل و سالم و جوہا و صرفی
غنی و شبلی و اقبال و غالب	کلیم و خسرو و عرفی و طالب
علی و محسن و مسعود و آزاد	عمید و واقف و عالی و دانشاد
بہم اینا بر ایم او ستاوند	کہ بر رویم در معنی گشاوند
ز سوز این ہمہ آتش بہ جام	سخن شان ہست ہر دم بر زبانم

خدا بر خاک شان رحمت بہاراد  
 بہ گیتی نام شان روشن بماناد



## سراپای نگار

دہن از چشمہ نور نشید شویم  
 سراسپای نگار خویش گویم  
 بتی دارم ز شوخی آفریدہ  
 نلک جان پری را نور دیدہ  
 عدو دانش عارت گزہوش  
 قیامت در برو محشر در آغوش  
 قیامت جلوہ ناز خرامش  
 مرد خور پر تو حسن تماش  
 چو در گلش رود آن سرو آزاد  
 ز ناز حسن برگل ہا چو خند  
 بماند پا بگل از غصہ شمشاد  
 ز ناز حسن از شوخی بند  
 گل اندر گلستان شد زوروش  
 نخل از عارض او لالہ باخ  
 چو گردن می فرازد از سر ناز  
 دو چشم مست او دو ساغر فی  
 ازین صہبا بود در سر خم  
 خدنگ غمزہ آن ناک انداز  
 کمان ابروش محراب جامنا  
 ہو یا جلوہ بیج از جیش  
 شب آسودہ بہ جعد عنبر نیش

بروش خود زلف مشک فانی  
 برو و کار بروم تازه تدبیر  
 ز بند طرہ آن فتنہ پرکار  
 چو حرفی از لب لعشش برانم  
 سخن از دور و دانش چو نفتم  
 و بائش را مکر می ستایم  
 ز ہی این حقہ یا قوت و مرجان  
 صفای سینہ آن غیرت خور  
 خنای پنجه آن آفت جان  
 بلال خنیش را چون تراش  
 ز سیمین ساعد آن ماه سیما  
 چو با مہر فلک ہم پنجه گردد  
 و گر حرفی ز غم از نقرہ حنم  
 زمین آزرده گردد آن گل اندام  
 برای عاشقان بہناوہ دامی  
 کد آرد تازہ نجیری بہ زنجیر  
 کشایش را گرہ افتادہ در کار  
 بکام دوستان شکر فشانم  
 تو گوئی سلب مروارید سفتم  
 گرہ از کار بستہ می کشایم  
 نکلہ الی ست با ہم باشکروان  
 نہد آیینہ پیش قرص کا فود  
 دید یادم ز خون بی گناہان  
 بہ گردون سینہ مہمی خراشد  
 چو گویم کا پنجه گویم بست بیجا  
 ز نام شاخ صندل رنجہ گردد  
 زمین آزرده گردد آن گل اندام

کف پای نگارین نگارم  
 چمن زارم، گلستانم، بہارم

## نواکی راز

معنی بیا و نوا ساز کن  
 بر افکن چنان پرده ساز را  
 می نغمه در جام گوشم بریز  
 بسوز نواهای خوشم بسوز  
 رها کن ز افکار بستی مرا  
 بشکن چنان شور اندر سرم  
 برون آیم ز تنگنای وجود  
 شوم بیچو ویوانکان سر خاک  
 ولی دلم از برق سو زنده تر  
 تو ای مطرب شعله آه ای من  
 به تبار باب و لم نغمه زن  
 نواهای تیریز و کشید از نوا  
 پیام محبت جو زان دیار  
 درستی و شوق را باز کن  
 کعبی پرده بینم رخ راز را  
 ز آواز برقی به پوشم بریز  
 به جان و دلم شعله ها بر فروز  
 بده غوطه در بحر مستی مرا  
 کز اندیشه این و آن بگذرم  
 کنم پاره پاره قجای و جوی  
 به تن پیرهن را کنم چاک خاک  
 دلم دارم از تیغ برنده تر  
 تو ای بلبل نغمه پیرای من  
 به آبنگ نوا جوان سر و کهن  
 همان نغمه های کهن باز خوان  
 ز سعدی و جانان حدیث بیار

نواای شوق

ز بون و عطار گوی      همان حرف شیرین به تکرار گوی  
و تامل ز افسون آنگ تو      کیفیت نغمه چنگ تو  
پتو پروانه آتش بدمان شوم  
ز سوز و درون شعله سامان شوم



## عرض حال

بروای پیک بادِ صبحکامی  
 بسوی خواجہ بی دولت پناہی  
 بہ آن عالی مقامی نیک نامی  
 رسان زین بندہ مسکین سلاخی  
 سلام دردمندی مستمندی  
 کہ افتادہ ست از بام بلندی  
 سلام کشتہ شمشیر بیداد  
 کہ دارد بر زبانت از درد فریاد  
 سلام بکیس آفت رسیده  
 بہ خاک افتادہ چون اشکِ حیدر  
 تو ای قصہ پس از سخن سلام  
 کہ ای روشن ضمیر و فرخ و داد  
 بہ دو چون تو صاحب دل امیدی  
 خطانا کردہ خودم بر جگر تیر  
 حقیقت ز زان من باز بستند  
 چہ گویم من کہ بر جامِ چہانت  
 ندانم قصتِ غم با کہ گویم  
 کہوں بپریشمشیر جفا منت  
 ندانم چارہ و دوا کہ گویم

این ہر منظمی کہ یہی از ہر مایان دولت نوشتہ شد

داستان نواب شوق

شنید تم کہ داری شوی انصاف  
ضمیرت مست چون آئینہ شفاف  
مراجبت بافتیہ ان سازگار است  
غم شان بر دل تو آشکار است  
پریشان خاطر و حیران و مجبور  
رسیدم بر در تو از زره دور  
دلم از شدت غم حاد و نیم است  
ز بس دروڑا امید و بیم است  
تر تم رانی باشم طلبکار  
کہ انصاف است مقصود من زار  
منم منظر مہ از تو داد خواہم  
آمان از فتنہ صیاد خواہم  
باہم بس کرتا در روز محشر  
نگویم ماجرای خود بہ داور  
ز بند غم مرا آزاد گردان  
دل غمیدہ ام را شاد گردان

الہی بخت و اقبال فزون باد  
ترا دانش بھوی حق رہنمون باد

— III —

شنید تم نوید کامگاری  
مبارک باد عید کامگاری

خدا را از دل و جان شکر گویم  
کہ بر آمد آئید کامگاری

## آشوب روزگار

دریغاکه شد رسم و آیین دنیا      دورونی و عیاری و پوئید  
 در و نماز و دود و بوس تیره گشته      بدمانماند از صفای سبایی  
 سر کبریایی بود بندگان را      بتان می کنند آرزوی مدایی  
 نداند کسی معنی و نوازی      ندارد کسی کشیوه و لربایی  
 ز خویشان نیاید بجز خویش خوبی      زیارت نیاید بجز کج دانی  
 فراموش شد دوستان کهن را      ره و رسم ویرینه آشنایی  
 نماندست و مالکان حق شناسی      نماندست در صوفیان حق ندایی  
 ز تسلیم تعبیر است اندر فقرات      ز دروغان خوبی حاجت دانی  
 نکو و پیدایم زاید بسخن کشش را      فریید جهان را بآب ریایی  
 ز بس یافتن بل حرم و بهارا      کشیده به تن خرقه پارسایی  
 پیر کسی حال آشفته حالت      که از نعمت علم به شانت دانی  
 نه با بینوا اتفانت است شس را      که ساز و دوا چارخا بینوایی

من از وضع عالم به جان آید ستم  
 نوای غمخیز روز قیامت کجایی

## مسلمان

زمین پر سیدہ تلمیذِ عزیزِ  
 مسلمان کو بود حق را پرستار  
 عزیزِ ارجندی با تمیزی  
 بنیم شوکت پارینہ وی را  
 چرا اندر جہان رسوا شد و خوار  
 بہ شرق و مغرب مغلوب است و محکوم  
 نیابم عظمتِ دیرینہ وی را  
 ز آزدی و استقلال محروم  
 ز دستِ بت فروشان بت پرستان  
 جفا حافی کشتہ چون زیر دستان  
 جو ایش "اوم" ای فرزانه و راہ  
 چہ حرف سادہ پرسیدی استاد  
 مسلمان چون بفرمانِ خدا بود  
 خدائیش یاور و مشکل کشا بود  
 شہان از رعب او ترسندہ بودند  
 یلان از بیستش لرزندہ بودند  
 تہی شد سینہ اش از گرمی و جوش  
 ولی چو ت کردیزدان را فراموش  
 بہ اعدای خدا عمدہ و قابست  
 ز حق بگست با انبیار پیوست  
 نماندہ از مسلمانیش جز نام  
 فہرہ اندرتن او روح اسلام

ز تائیدِ خدا محروم گردید  
 حسان را بندہ و محکوم گردید





قطعات. ترازہ های مہمنی،

مادہ تاریخ ها

## بانگِ سروش

من آن سازم کہ می نالد پیانی

من آن محرم کہ ہر دم اور خروش است

بگویم ہرچہ آید در دل از غیب

صریرِ خادماں بانگِ سروش است

”ضیا“

## ترانہ جہاد

آمد صدای طبل جنگ  
آواز شیپور جہاد  
روز مصاف است و نبرد  
مہن پرستان جوان  
آمد مبارک ساعتی  
باشیم قربان وطن  
ای نوجوانان وطن  
ای پاسبانان وطن

---

۱۔ جنگ پاکستان و ہند کہ وپتامبر سال ۱۹۷۱ء میں صورت گرفت۔

تا چند این عیش و طرب      تا چند این خواب گران  
 بر خط پاکِ وطن      کردند یورش دشمنان  
 افتاده در دامِ بلا      این کشورِ اسلامیان  
 بر نو بہارِ فرودین      افکنند سایہ مہرگان  
 افسردہ از جورِ خزان      روح گلستانِ وطن  
 ای نوجوانانِ وطن!

ای پاسبانانِ وطن!

آوخ کہ ارضِ کاشغر      آن کشورِ آبایِ ما  
 آن جنتِ رویِ زمین      آن گلشنِ زیبایِ ما  
 افتاد چون صیدِ زبون      در پنجرہِ اعدایِ ما  
 درد و غمِ کشمیریان      خون می کند دلہایِ ما  
 گرید بہ حالِ زارِ شان      چشمِ سوزیزانِ وطن

ای نوجوانانِ وطن!

ای پاسبانانِ وطن!

نواہی شوق

ای حق پرستان یک نظر بینید سُوی رزمگاہ  
 باطل بہ میدان آمدہ با شکر و خیل و سپاہ  
 فرض است حفظ مال و جان از دشمنانِ روسیہ  
 بایہ کھنوں از چار سُوی بر غاصبان بشدیرِ راہ  
 تا شادمان گردد ز ما رُوح شہیدانِ وطن  
 ای نوجوانانِ وطن!

ای پاسبانانِ وطن!

این دشمنان کینہ جوی ہوشش و خرد در باختند  
 تیغِ ستم را آختند بر لبی گناہان تاختند  
 جانہا نکلندہ در تعب دلہا پریشان ساختند  
 کردند ویران شدہ حا صد خانہ بر انداختند  
 خوابند بی رونق شود این بزمِ پاکانِ وطن  
 ای نوجوانانِ وطن!

ای نوجوانانِ وطن!

ای پاسبانانِ وطن!

نمودند این قوم لعین از سالها اندر کمین  
 بر لب سخن از آشتی خنجر منان در آستین  
 این ظالمانِ فتنه گر بر ما زدند از روی کین  
 امین نمانده بیچکس از فتنه اعدای دین  
 پیمان نباشد بر شما حال پریشانِ وطن  
 ای نوجوانانِ وطن!

ای پاسبانانِ وطن!

دشمن سپه آراسته ای دوستانِ وقت سرتنگ  
 شیرانِ ملت بهوشیار از لشکرِ گرگ و پلنگ  
 این فوجِ دیوان و دوان دارد به سر سودای جنگ  
 خیزید با تیغ و سنان آید با تیر و تفنگ  
 سازه پاک از خار و خس خاکِ گل افشانِ وطن  
 ای نوجوانانِ وطن!

ای پاسبانانِ وطن!

تا چند دوزخ در بہشت      تا چند جنت در سقر  
 تا چند خونِ بی گناہ      ریزد بہ خاکِ کاشم  
 تا چند این بیدادِ ہا      بر پکیانِ شام و سحر  
 تا کی فغانِ ہا تارِ سا      تا کی دُعا ہا بی اثر  
 تا کی بماند بی رفو      چاکِ گریبانِ وطن  
 ای نوجوانانِ وطن!

ای پاسبانانِ وطن!

ای غازیانِ ارجمند      یزدانِ نکہبانِ شما  
 ہستیم ما از جان و دل      نمونِ احسانِ شما  
 امروز بہ فرودِ وطن      باشہ شما نتوانِ شما  
 از ما ہمہ استقلالِ تان      ز خلوصِ ایمانِ شما  
 بگرفت رنگِ تازہ دینی      رویِ درخشانِ وطن

ای نوجوانانِ وطن!

ای پاسبانانِ وطن!

سخاوت و شجاعت

ای تیغ بانانِ جری      ای رزم سزایِ جوان  
 بزرگت شما را بسند      جنت شما را بمعنان  
 از جگر و جوشش شما      شویید هر پیر و جوان  
 بماند به مغرب می رود      فتح و ظفر همراهتان  
 افروز کردار شما      بر عزت و شانِ وطن

ای نوجوانانِ وطن!

ای پاسبانانِ وطن!

قرآن شما را راہبر      ایمان شما را رہنمون  
 هر کام جوشش شماست      فصلِ خدای بی چون  
 از تیغ خونریز شما      دشمن شود غرقابِ خون  
 اب مینانِ فتنه را      یزدان کند خوار و زبون  
 روشن بماند تا ابه      شمع فروزانِ وطن

ای نوجوانانِ وطن!

ای پاسبانانِ وطن!





## سرود میهن

ای ارضِ پاکستان ما  
 ای میهنِ ذی شان ما  
 ای مولد و منشای ما  
 ای کابِ گوهرزای ما  
 ای شاہدِ رعنائی ما  
 ای قومیتِ دلہای ما  
 ای مسکن و مادای ما  
 ای نامن و بھای ما  
 ای گلشنِ زیبای ما  
 ای واہی سینای ما  
 ای چشمہٴ حیوان ما  
 ای ارضِ پاکستان ما  
 ای خطۂ جنتِ نشان ما  
 ای میمن سبز کمان ما  
 ای مہمہ اہمہ غازیان ما  
 ای سرزمینِ رستان ما  
 ای وطنِ دانشمندان ما  
 ای وہ لستِ اسلامیات ما  
 ای کشورِ آرو حانیان ما  
 ای خاکِ نور افشان ما  
 ای ارضِ پاکستان ما

نواہی شوق

ای زاہد گاہ اہل فن      ای ہمد ارباب سخن  
 ای اہل حق را مستقر      ای اہل ایمان را وطن  
 ای آنکہ زندہ شد ز تو      نام نیاکان کمن  
 ای آنکہ مر تو بنود      مارا چو جان اندر بدن

تسکین قلب و جان ما

ای ارض پاکستان ما

ای کشور ناز آفرین      ای خاک زیبا و حسین  
 ای خلد زیر آسمان      ای جنت روی زمین  
 کھوارہ اہل وفا      منزل گہ اہل یقین  
 تسکین دلہای تپان      آرام جانہای حزین

ای چارہ و درمان ما

ای ارض پاکستان ما

اسلام را عظمت ز تو      ایمان را قوت ز تو  
 از تو وقار اخلاف را      اسلاف را عزت ز تو  
 ای دولت بیدار ما      بیدار شد ملت ز تو  
 آمد بہ دست اہل دین      شوکت ز تو سلطوت ز تو

افروودہ ای برشانِ ما  
ای ارضِ پاکستانِ ما  
در کوه و دشت و بحر و بر آوازہ تو منتشر  
از داستانِ پُر شدہ پهنای عالمِ سر بس  
ای در سگاہِ اہلِ دل ای مکتبِ اہلِ نظر  
از تو قوی گشتیم ما در خاور و در باختر  
مہرست بود ایمانِ ما  
ای ارضِ پاکستانِ ما



## بیاوش

آه سیه گذشت از دنیا  
 آن شهنشاه کشور معنی  
 شاه بی مدین و بی مانند  
 نه تابان آسمان تنین  
 به و رمناهی نهشکن اسلام  
 آنکه از فکر روشن خود بود  
 آنکه بخشیده بود یزدانشش  
 گفته سایش چو قند لذت بخش  
 آه ناکه زبان خود بر بست  
 آه آن ساز از نوا افتاد  
 او که از صدمه بدای خویش  
 ماتی بست در جهان بر پا  
 آن حکیم و سخنور وانا  
 ماری بی نظیر و بی همتا  
 فلک شعر را به زیبا  
 مایه ناز ملت بیضا  
 چون کلیمی به وادی سینا  
 جان پر سوز و دیده بینا  
 نغمه هایش چو می سرور افزا  
 آن معنی زمزمه پیرا  
 کز صد هاش زنده شد ولما  
 کرد ناستاد خاطر مارا

بیاوش کند در بهشت برین

بیاوشد آن به جنت ماوی

از صدق سینه شاه ملی ایران

## پر یاد سالک

در پنا سالک ز بزم جہان رفت  
 فروغ دیدہ صاحب لان رفت  
 بہ منظر عا پیاست شور مام  
 نعدای نالہ عا تمامان رفت  
 و این آن بلبل بستن معنی  
 بہ نام ہوی گل از گشت رفت  
 در مرغ آن ساق مینما شد  
 ز خیل تشنگان و من گشت رفت  
 رفت آن بہ حق کاشت زمین  
 سر و سر غلغلا و شش رفت  
 رفت آن کاروان سال رفت  
 کہ گوی جان جسم و جان رفت  
 و ہوی خوش بیان و خوش زبان رفت  
 میر کاروان مرد و فرزند  
 زدک او روایت گمنام  
 در گروید خون در مار  
 ز چشم سب چون بر آن رفت  
 ز کبوتر سوی لعل زبان رفت  
 بقدر آرزوی شادمان رفت  
 ز چشم سب چون بر آن رفت

۱۰۰ پیران سید چاک و ان نماند

زینان لودن خون و اشک

۱۰۱ جو لودن سب شاد و نماند

شکست امروزیان کفک کہ باد  
 شادمان آن لب گفتار خاموش  
 ز اوصاف و کمالاتش چه گویم  
 عزیز خاطر اصل نظر بود  
 دلت زود و آسان بود معمور  
 رسر حقیقت بود آگاه  
 بچویش باید ناز وطن بود  
 عین آرزو که ششش یاد در  
 بزمک دوستان محزون ہی بود  
 بیاد کن پیوست آخر  
 دلش شاد در باغ جنان باد  
 کوپیم رشخه لعل و گهر داشت  
 که خورش لذت شمه و شکر داشت  
 نمان در آستین کین مہر داشت  
 کہ پاس شیوہ اہل نظر داشت  
 رہانش از غم دوران اثر داشت  
 زراد و سہ منزل ما خبر داشت  
 بہ ذات خویش ما را مفتخر داشت  
 بہ دل غوغا و سودایی بہ سر داشت  
 بہ یاد رفتگان دو دیدہ تر داشت  
 کہ داغ فرقت شان بر چہر داشت  
 بہ خاکش حمت حق کلفشان باد

## قطرہ تارتخ و فوات

ساک بزمان منت غریب  
 روان شد جانب گلزار حنت  
 دل و دلتش فکر کردم  
 نہ آمد بگوئی غرق حمت

۱۹۵۹ - بیان کن تیرہ اشارہ ساکت است

## بہ یادِ شایق

زگرہش چرخ نیلِ فمِ افتاد      زمین را لرزه بر اندامِ افتاد  
 سلام اللہ شایقِ رفت از وہم      چه آفت بر سر اسلامِ افتاد  
 نہمان شد روی مہرِ عالمِ افروز      جهان اندر نظلمِ ستامِ افتاد  
 حصارِ علم و فضل و دانش و دین      دوستِ گروہش آیامِ افتاد  
 اجل بر نحویش می بالد کہ وی را      سخای زندگی در دامنِ افتاد  
 چه پرس کی تلخِ کافی سخای ماریا      نہ ما رزبہ اندر جامِ افتاد

بہین داند ضیاءِ مرکبِ شایق

تخلل و کتارِ خاص و عامِ افتاد



۱۔ مولانا سلام اللہ شایق رہی علی بن سید ابوبکر، نوائے شوق، نوائے شوق، نوائے شوق

## نالہ عظم

و بنامت دنیا کی امکان  
 ز کینت است پستان فاضل مله  
 دریش و ورد آن گنجینه طر  
 نمان شد چه در نور شب نور  
 ز نمانت بر و امشب رهن مرگ  
 جهان خورشید ز حکمت دین  
 رفت آن یادگار دور اسلاف  
 ز تاه کرم پیغم سینه ام سوخت

کرم شیخ ما رحمت علی خان  
 بر عقیق زو نهاد آن فخر دوران  
 بر زیر خاک شد امروز پنهان  
 روا بر رخ کشیده ماه تابان  
 متاع دانش و اخلاص و ایمان  
 تن شد مسند تفسیر قرآن  
 دو چشم شد دین نم اشک افشان  
 دلم خون شد ز اندوه فراوان

الهی جاویش در سایه خویش  
 رهانش باد در فردوس شان



مولانا رحمت علی نمان المتخلص بزاسمی کوئی از علمای بگراست بودند و قرآن مجید را  
 در زبان افریقائی لوکاندا ترجمہ و تفسیر کردند.



## نوحہ غم

دروغ و درو کہ پرورد زندگانی گفت  
 یگانہ مرد و مسلمان کہ عارف حق بود  
 بر شیوہ حای مروت بہ نوبی صدق و صفا  
 دلم تمیید چو دیدم بہ حال فرزندش  
 ز آہ کرم پیانی شہاروی ریزد  
 شہایت زار نہ تہماست کنگبار مرد  
 چہ چارہ ایست کنون بر فراق آہ جزوہ  
 برای سال و فاش زوال چو پریہ  
 ہزار و صد پنجاہ ہزار سیاہی است

بزرگوار زمانہ غلام محی الدین  
 بہ سینہ داشت حرارت ز عشق وین تبین  
 ز خاص و عام شینہ می ہزار ہا تہمین  
 نہ روی خاک فنا دست سوگوار و عزیز  
 بہ خاک لالہ بکار و ز کمرین تہمین  
 جوان و پیر برین فی جوشہ و نمین  
 راست ہم نبدالی دین جہان و ہرآن  
 جوان و کونہ بر کوی بہت سادہ و ہرآن  
 چو تخت بست زانی بہ نوبی غم ہرین

لہن باد و تقاش مدام فروہ کس

برین غم کہ بگفتہ ز غم ہن باد و کس

اگر ہر فغان چہ بزم و آقامی پر فرستہ نہ لب بی ہن

## مرغ امیر

بہین آن مرغاب بی چارہ بی را  
 کہ گلشن قفس را آشیان گفت  
 بگفت از طعمہ و از دانه و آب  
 نہ از دام و نہ از بند گران گفت  
 سخن راند از نوازشهای صیاد  
 مرآن نامهربان را مہربان گفت  
 پی خوشنودی کلچین بی مہر  
 دروغ اندر دروغ از بانہان گفت  
 ز بس مغموم باشم و تشادان  
 ز بس فریاد گر انغر خوان گفت  
 امیر دام را محفوظ تر خواند  
 کز قفا قفس را در امان گفت  
 خزان را داد نام موسم گل  
 بہار فرو دین را مہرگان گفت

صیا این گفتہ بایش را چہ ارزش  
 کہ وی بر آنچہ گفت از بیم جان گفت



## دلِ غم پذیر

منم آن بینوای خویشتن دار  
که غم را از دل و از جان پذیرد  
ز آن طامع کہ از راہ گدایی  
پلی نانِ منتِ دوناں پذیرد  
دلِ بیدار کاندہ سینہ دارم  
کنجا اختیار را احسان پذیرد  
ز طبع من بسیم و ز کراہید  
ز ذوق من سہ سامان پذیرد  
ز زخم می شود مہنوب مرہم  
ز دمِ منتیب درمان پذیرد  
الہی باد ایمان ہمہ کابم  
مرا چون زندگی پایت پذیرد

## آشودہ ولی

گر تو ای دولت آسودہ باشد

رہان خود را از عقل و دانش و ہوش

چو تو باشی بہ حال خویشتن مست

بہی از فکر فردا و غم و ہوش

و گر باشد ترا بر فکر عادت

علم و دولت گیر دور آغوش

کنون خاموش باش و لب فرو بند

صنوبری پیشہ خود ساز و مخزنش

## از شہر دوست آدم

رنجور رفتہ بودم و رنجور آدم

یارب چہ وصل بود کہ مجبور آدم

ہر چند از ولای او مجبور آدم

بگر مگو کہ دلخوشش و مسرور آدم

از لاجنور باز بہ پسرور آدم

رفتم بہ آن دید کہ بیتم حمال یار

و نامہر ہی بارہ ولم شد نشدہ تر

ماتہر موزیک ہی آیم نہ شہر دوست

## اہل ایران و پاکستان

از ازل بجمہار یکہ کراند  
 اہل ایران و اہل پاکستان  
 ما کہ بستیم بہم و ہم کیشتر  
 ما کہ بستیم یکدل و یک جان  
 دوستار و برادریم ہم  
 جاق نہادیم صورت یاران

## بہ خیر ز بہر تماشا

بگشس خیر زو فضل بہاران  
 نوحا زناہ شد و ش خندان  
 فضا معموش از خندہ گل  
 پیمن یے شد نہ کلبانہ شاران  
 بہ حوزہ خیر زو بہر تماشا  
 سیناں لالہ شہدیان کھندان



# ہواخواہان شعر فارسی در پاکستان

شعر فارسی در پاکستان ہواخواہان بسیار دارد و شاعران

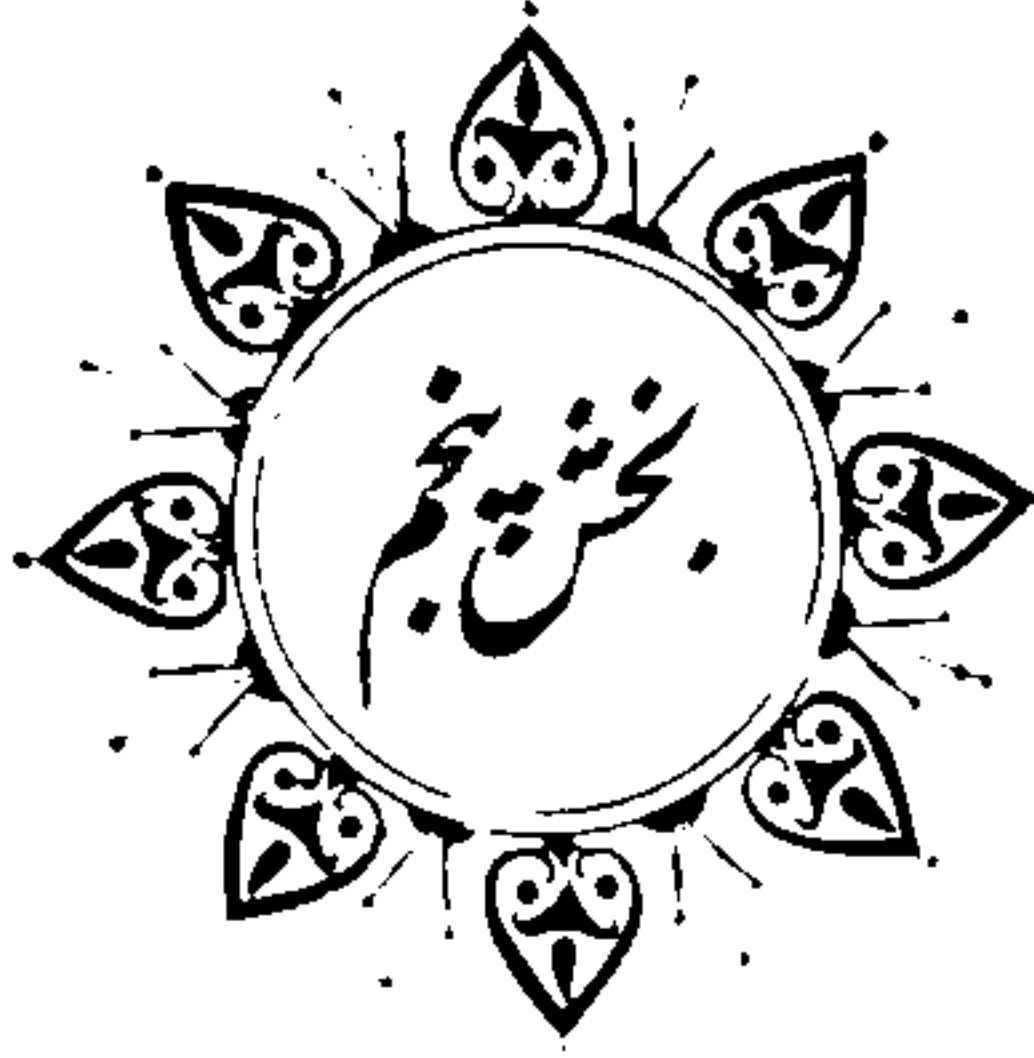
و نویسندگان نامدار آن سرزمین با زبان شیرین فارسی شعری گویند

و می نویسند آقای ضیا محمد ضیا استاد فارسی در پاکستان یکی از آن

گویندگان شیرین زبان است، کہ خود را عاشقِ نادیدہ شیراز و ایران

نامیدہ است۔ ما امید داریم ہرچہ زودتر ایشان را در میان خود ببینیم۔

(روزنامہ پارکس شیراز، شمارہ ۳۲۱۹)



مشغولات

دوبیتی ها — مفردات

## آرزوی دوست

جذبہ عشق و مہم می کشم بہ سُوی دوست

بوکہ قد گزار من باز بہ خاک کوی دوست

نالہ من، نوای من، نغمہ من، صدای من

وین ہمہ های من بہت آرزوی دوست

”ضیا“



## بہ یاد اقبال

ای شاد خوش بیان ملت      ای مایہ فخر و ستان ملت  
ای نیر آسمانِ اسلام      ای بلبل بوستانِ ملت

در فکر و وطن بسی پیمیدی      جان در تن مردگان دیمیدی  
طرحی ز جهانِ نو فکندی      یک عالم تازہ آفریدی

ملت ز نوائے نوجوان شد      صحرایِ دم تو گلستان شد  
ز آوازِ دہائی تو بچو می      بہ کرم سفر چو کاروان شد

گیوم حرارت از پیامت      داریم پتو جان سوز نامت  
از وہ اگرچہ بر وہ ای رحمت      زند است پیام جاہ و انت

۱۔ اشارہ است بہ شعر اقبال :

عزم از غمخانی من جوان شد      ز سودیم متاسف او کران شد  
بچوئی بوارہ کم فروہ در دشت      ز آوازِ داریم کاروان شد

## داستان ول

من آن خادم کوی نالید پیانی  
من آن بزم کرم که درم و خرد شکر است  
هر چه چیز آید در دل از غیب  
هر چه خادم نام بانگ سرش است

چو من در کج تنهایی نشستم  
بروی خود در هر فتنه بستم  
مرا که شیشه دولت گذارید  
ز شور انجمن بیزار بستم

ولی وام بخت آشنان  
به دل اندر ندادم جز صفامن  
چو بکشگر این نعمت گزارم  
که دارم خوی تسلیم و رضامن

تبیستم سرو سامان ندادم  
متاسی جز غم پنهان ندادم  
سخن با من چه کوی از زرو بیم  
که من جز دولت ایمان ندادم

حکایت از غم جانان ندادم  
شکایت از غم دوران ندادم  
ز غمهای دگر و ارسته ام آن  
که در دل جز غم انسان ندادم

نواکی شوق

دین گلشن گل خارست باہم      مسترت عیاست با آرام تو ام  
دل از سوہ و زیان پروا ختم من      نیند شیم صیا از بیشش و از کم

چہ پرس ہمیشین از سوہ و سازم      کو من از ہستی خودی نیام  
کسی سویم ہی پروا از سان من      کسی مانند شمع می گرام

وہ از سخن دوران زستہ      نمین بر خاکستم خودی نشستم  
فغان بروشتم کہ بیچہ نبلیل      کسی چون گل لب از یاد بستہ

سندوار و آتش نشستم      بسوز خوشیتن در سہ خرمین  
چو دیدم شام خود را تیرہ و تار      ز داغ دل چراغ از فہ خرمین

سوا تو کس ندم رہام      مقام و منزل خود از نام  
شداغ فاروان از من چہ پرس      دشت گم رہا بہا ہام

ز آلام جہان بستہم جگر چاک      ز غما سیزد من داغ داغ است  
بہ دل اندہ ندارم آرزوی      تو کوئی خازن من بی چراغ است

زجان چند آنکہ دوری کی کزیدم  
 بہ جانان می شدم نزدیک تر من  
 سرائی یافتم از منزل دوست  
 چو از خود سوی او کردم سفر من

خطا لا بزود خود کشیدم  
 بہ خود نزدیک تر دیدم خدا را  
 بحق پیوستم و از خود بریدم  
 بہ من از خویشتن دوری کزیدم

چو جام از باوہ الا کشیدم  
 عیان دیدم جمال کبریا را  
 ز شورشش ہی پنهان آریدم  
 شب بر منزل عرفان رسیدم

کی کوسیم و زر دارو، نارد  
 چنان چون عیش بجانیست باہم  
 نصیبی از سُدوستی و سوز  
 چنان چون شب نگرود جمع بارو

دل از دور و مہجری فکار است  
 فضای بستیم شد تیرہ ای دوست  
 بہ یادت دیدہ من اشکبار است  
 ترا از جلوہ فرمائی چه عار است

ز سودایت نیاساید سیر من  
 بہ اُمید وصال زندہ بستم  
 بو نام تو نقشش خاطر من  
 خوش آن روزی کہ آبی در بر من

نواکی شوق

رخ تو غیرتِ ماہِ تمام است      جهان بی تو مرا چون تیرہ شام است  
تراکی می تو اغم وید در خواب      کہ بی تو خواب بر چشم حرام است

مرا خون شد جگر از دورِ آیام      ترا بر لب حدیث و جام است  
نصیب من همان خونابه ول      نصیب تو شراب لالہ فام است

حدیث طہ حشر ہما کی      حکایت از لب ہنار ہما کی  
نظر بر دیدن خونبارِ ما کمن      سخن از زنگس بہارتا کی

اللہ ملک ما آباد باوا      گران ملت ما شاد باوا  
دل ہر ساکن این کشور پاک      از بند زنج و ظم آزاد باوا

اللہ میمن ما شادمان باد      ز فتنہ های دوران درمان باد  
دین گیتی کہ بنیادش بوسست      ہمایون کشور ما جاودان باد

ای کو بچو بہ ساری آبی      از کہ امین دیار می آبی  
آشنا بویہ ای اگر با من      از چہ بیگانہ وار می آبی

## نوائی عاشقانه

مداور سینه سوز الفت توست      ولم روشن به نور طلعت توست  
نجویداشت بهل این دل زار      کدالت اشنامی فروغ توست

ختر ناز و دل کد تو به با تو به با      سخن عاواشتیم از ربط با هم  
ولم آرا بود آه بشس همجر      ز دیدار تو بودم شاد و خرم

و نمانده پشتم از بار غم بجز      تو ای سرو سی بر من گذر کن  
چو نقش پای به خاک افتاده مهن      خدا را بر من مسکین نظر کن

کن باد وستان پیکار تا چند      ترا این گرمی بازار تا چند  
شوی ای رونق بزم عزیزان      فروغ محفل اغیار تا چند

نواہی شوق

چرا آیم بسنگ آستانت  
اگر سودای تو اندر سرم نیست  
ز پا افتادم از دست رقیبان  
تو اوستم بگیری بیج غم نیست

بماند در جمان و ایم سبک سر  
کس کز عشق دوستی سر گران نیست  
من آزما می شمارم پارہ سنگ  
ولی کز گرمی الفت تپان نیست

بپرس از ویدہ جو بر شناسی  
سرشکب دیدہ گو بر نشان چیست  
تو ای نا شناسی نم چه دانی  
نواہی شاعرا آتش بر جان چیست

غم ریزی مخور ناوان دل من  
در یابی آنچه از حق قسمت شد  
مرنج از رخ سعی و زحمت  
بہین رنج تو اصل است نیست

ببین این واعظ شہین بیان را  
کہ بر بالای منہ می خردش  
ز بائش بہ چو کویہ از روشن نیست  
نمایہ گندم و جوی فروست

نہاکی شوق

حریفان جامہ پہنواد در بر  
فقیہان حرم پشمینہ پوشند  
وماغ کافران در فکر فروا  
مسلمانان بہان در ذکر و شند

نشان زندگی نقش بر آب است  
بنای عمر چون قصر حباب است  
دل انکار جہان بر کندہ امین  
کوں دامن جہان موج سلاب است

دین جہت سرای دار فانی  
مشو مغزور بر حسن و جوانی  
بہ شکر نعمت حق تر زبان باش  
اگر خواہی نصیب از شادمانی

نال زندگانی یاد می دار  
زمرگ ناگہانی یاد می دار  
تو ای سرست صہبای جوانی  
سر انجام جوانی یاد می دار

بباس ہستی تو مستعار است  
مشو غزہ بہ علمر چند روزہ  
شباب و ستیش کم اعتبار است  
بنای زندگی ناپایدار است



گرفتارِ طلسمِ این و آئی      اسیرِ دامِ چون و چند بستی  
چه دانی لذتِ آزادگی را      چو مرغِ حسرتِ ای در بند بستی

نکرد و جمعِ باسیم و زرو مال      سرورِ مستی و کیفیتِ مآل  
اگر از درِ دلِ خواستی نصیبی      ربا کنِ خویش را زابہ و آمال

چو من در بزمِ عرفانی نشینم      ز اقبال و گرامی آورم یاد  
ز کفایت و گوی لذت پرور او      دل غم وین منقش شود نشاد

پہ عرفانی، من با ہم نشینم      سخن را نیم از ماضی و از حال  
کئی حرفی ز نیم از شعر سرمد      گئی گویم از رونی و اقبال

ز عرفانی حدیثِ عشقِ بشنو      اگر خواهی نصیب از مستی و سوز  
بنوشش چه و جان را بیاری      چشش میده دل را بیخوز

## نوائی شوق

سہا پینغمہ ہای ماستقازہ      حدیث عشق گوید محرمانہ  
پیامہ پیام آشنائی      کلام او کلام عارفانہ

نوری او نوائی آسمانی      شعر او سرور جاودانی  
بیاد بزم این دانایانہ      کہ عرفانی بود اقبال ثانی

زخمہ شوق چو بر تارکب جان زودہ ام  
آتش اندر دل شیراز و صفاخان زودہ ام  
زمرزمرہای دلاویز مجتہت با شد  
این نواحا کہ بہ آہنگ خراسان زودہ ام

جذبہ عشق دہدم می کشدم بسوی دوست  
بوکہ فتنہ گذار من باز بہ خاک کوی دوست  
نالہ من، نوائی من، نغمہ من، صدای من  
دین ہمہ ہای ہای من بہت بہ آرزوی دوست

## سپاکی التفات

ای کہ پُرسیدہ ای ز احوالم      من ازین پرسشش تو خوشحالم  
حال دارم چو لاله صحرا      سوزم از داغِ بجز تو تنها

ای کہ پُرسیدہ ای ز بیمارت      واجب آمد سپاسِ بیمارت  
من بجز تو صورتِ شمعِ      می گوزم میسانِ جمعی

ای کہ جستی خبر ز عاشقِ زار      منت از دستِ بر من ناوار  
بیلِ حنّہ بی پروہ بالم      در فراقِ تو زار می نام

یار با من شوی تو یا نشوی      راہِ الفتِ روی تو یا نہ روی  
در جوہِ حالِ یار تو باشم      وہست جانِ نثار تو باشم

بجز کفارِ شیرینِ ای عزیزان  
جو اب حرفِ تلخِ دشمنانِ حسیّت

## نوائی شوق

مرا این افتخار اندر حریفان سخن باشد  
که مدوح بهانه و بجز مداح من باشد  
بلاز نو سرایم نغمه های عاشقی آتا  
نوائی من بهمان از پرده ساز کمن باشد

به جانان بدید جان می فرستم  
گللی سوی گلستان می فرستم  
به خون دل نوشتم ، نامه شوق  
ز پاکستان به ایران می فرستم

از نگاه مست جانان مست ، بنمود می شوم  
گردشش چشمش مرا چون گردش پیما ایست



دلجوئی نواکی شوق

دلی فارغ زرنج و غم ندیدم  
کسی را در جهان خرم ندیدم

مرد خدا به خاک تو اضع جبین نهد  
چون شاخ میوه دار که سر بر زمین نهد

ندانم دار دنیا از بحر افسانه و افسان  
کسی کو هست مفتونش بود دیوانه و مجنون

خوشا روزی که اندر محفل مافی حجاب آئی  
بر پیشین چشم مشتاقان بر افکنند نقاب آئی

نگرود جمع با سیم و زر و مال  
سر وستی و کیفیت و حال

نگرود نیم زره از جاده عشق  
فلک صد بار مارا استمان کز

ولی دارم زور و عشق آباد  
خدا این خانه را آباد دارو

نوائی شوق

بر یاد زوی آن سرو خزان چمن در بر گلستان در کنارم

ماشقی نوشتن است یاران نیش ہم مرہم ریش دون ہم ریش ہم

پی ہم ہمیش بر خیز ای صبر کہ یار امروز آنگ سفر کرد

دور نشاط آمد و ہمہ الم گذشت ساقی بیا کہ مستیم از کیف و کم گذشت

کر آن شیرین سخن آرد ز من یاد کخم ہر تلخی دوران فراموش

نوا ساز کمن مطرب پاری خوان نوائی کہ سوزد دل پارسا را

بر وای عیش کا خرد شد زمانت بیا ای غم کہ اکنون نوبت تست

نوائی شوق

# فہرست مطالب

صفحہ	مطلب	صفحہ	مطلب
۴۵-۴۴	خوش آمدید	۲	مختصات کتاب
۴۷-۴۶	کشید	۴-۳	پیش گفتار (محمد حسین تبسمی)
۴۹-۴۸	اقا وک	۵-۴	صحابی سخن صیبا (دکتر علی اکبر حفیظ)
۵۱-۵۰	حدیث دل	۶-۷	مقدمہ (دکتر تنویر عبد الحمید عرفانی)
۵۳-۵۲	شعری رسی در پاکستان (شیراز)	۲۱-۲۰	صیبا نجابی (دکتر سید سبط حسن صنوی)
۵۵	ایران	۲۵-۷۱	بخش اول، قصاید ۲۵-۷۱
۵۷-۵۶	آہ بہار	۲۵-۲۹	پاکستان
۶۰-۵۸	ہدیہ تبریک	۲۷-۲۹	ہدیہ سپاس
۶۲-۶۱	ہدیہ	۳۰-۳۱	مقدمہ دوست
۶۴-۶۳	خیر مقدم	۳۲-۳۳	شہید آرہا
	ارغوانی انٹرنیٹ پاکستان	۳۴	ایران و پاکستان
۶۷-۶۵	(حدیث ناسخ)	۳۵-۳۶	شہاد
۶۹-۶۸	نہ سلاوا	۳۶-۳۵	دو اع دوست
۷۱-۷۰	نہ عقبت	۳۹-۳۰	تعمیر کیفیت
	بخش دوم، غزلیات ۱۳-۱۲۹	۳۲-۳۱	نمیر

صفحہ	مطلب	صفحہ	مطلب
۸۹	آرزوی دوست	۷۴	ہنگ خراسان
۹۱ و ۹۰	خوان دوست - عطای دوست	۷۵	کوچہ زبانان
۹۲	صحبای عشق	۷۵	ہمای سعادت
۹۳	گردش چشم	۷۶	زرد من نشاط
۹۴	زندہ جاوید	۷۷	یاد آیام
۹۵	جام سفالین	۷۸	چاہ وقت
۹۵	نگذشت	۷۹	ساقیا!
۹۶	قصہ من	۷۹	نغمہ سرائی
۹۷	نغمہ تبریک	۸۰	جام لبالب
۹۸	روز آزادی	۸۱	وطن
۹۹	شکایت زمانہ	۸۲	نگاہ دوست
۱۰۰	تجدید نعمت	۸۳	دام
۱۰۱	آمد آن روز	۸۴	حب وطن
۱۰۲	متاع من	۸۵	افسون
۱۰۳	نامزد دوست	۸۶	خفت است
۱۰۴	اقبال	۸۷	نگار من
۱۰۵	جنس وفا	۸۸	شکست زندان



صفحہ	مطلب	صفحہ	مطلب
۱۲۵	سوز و ساز	۱۰۶	سوز و گداز
۱۲۵	ای دریغا	۱۰۶	روزگار
۱۲۶	سوز نمان	۱۰۷	یار
۱۲۷	آہستہ	۱۰۷	بنگر
۱۲۷	چپرسی	۱۰۹-۱۰۸	من و تو
۱۲۸	امید نگاہ	۱۱۰	مہر خاموشی
۱۲۹	پیوند گسینتہ	۱۱۱	رستگاری
بخش سوم مثنویات ۱۵۴-۱۳۱		۱۱۲	نوا
۱۳۲	جوہر شناس	۱۱۳	جذبہ شوق
۱۳۳-۱۳۴	پند ماور	۱۱۴	آرزو
۱۳۵	پہلین ساگرہ شام	۱۱۵	فتنہ و بنگ
۱۳۶	پند آموگار	۱۱۷-۱۱۶	ارمغان از پاکستان
۱۳۷-۱۳۸	نسیم شیراز	۱۱۹-۱۱۸	احوال پریشان
۱۳۵	روز سنجیدہ	۱۲۰	نشستہ ایم
۱۳۶-۱۳۷	ارمغان شکر	۱۲۱	اسوہ سال
۱۳۳	کوبابا دوست	۱۲۳-۱۲۲	احوال مجتہد
۱۳۴-۱۳۵	صعبان سخن	۱۲۴	اسرار خلقت

صفحہ	مطلب	صفحہ	مطلب
۱۷۳	دل غم پذیر	۱۳۸-۳۷	سہ اپنی گھا
۱۷۴	آسودہ دلی	۱۵۰-۱۴۹	نوای راز
۱۷۴	از شہر دوست آدم	۱۵۲-۱۵۱	عاشق حال
۱۷۵	اہل ایران و پاکستان	۱۵۳	آشوب روزگار
۱۷۵	بحرا خیمہ زوبہر تاشا	۱۵۴	مسکن
بخش پنجم متفرقات، دوپٹی ہا		بخش چہارم قطعات ترازی	
مفردات ۱۵۲-۱۷۷		میچن، مادہ تاریخ ہا ۱۷۵-۱۵۵	
۱۷۸	آرزوی دوست	۱۵۶	بانک سروس
۱۷۹	بیاد اقبال	۱۴۲-۱۵۷	ترازہ جہاد
۱۸۳-۱۸۰	داستان دل	۱۴۵-۱۴۳	سرد میچن
۱۸۸-۱۸۴	نوای عاشقانہ	۱۴۶	بیاد سہ
۱۸۹	سپاس التفات	۱۴۸-۱۴۷	بیاد سالک
۱۹۲-۱۸۹	مفردات	۱۴۹	بیاد شایق
		۱۷۰	نالہ غم
		۱۷۱	نوحہ غم
		۱۷۲	درغ اسب









115

بہ جہان ہدیہ جان می فرستہ  
کلی سہمی کہستان می فرستہ  
بہ شان دل و شہما نامہ شوق  
پاکستان بہ ایرانی فرستہ

# نواکی شوق

ضیاء محمد ضیاء

پیشکش

محمد حسین صاحب

اسکالر اہل پاکستان

۱۹۹۷

۱۹۳۵

۱۹۱۱